

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

ICT-ALAN TEKIJÄNOIKEUDET

Harriet Lindfors

Opinnäytetyö
Tammikuu 2016
Tietojenkäsittely
Ohjelmistotuotanto

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tietojenkäsittely
Ohjelmistotuotanto

LINDFORS, HARRIET:
ICT-alan tekijänoikeudet

Opinnäytetyö 48 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Tammikuu 2016

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia tekijänoikeuksia ja niiden vaikutusta ICT-alalla. Tarkoituksena oli luoda opas, jolla erityisesti tietojenkäsittelyn opiskelijat, mutta myös muut aiheesta kiinnostuneet voisivat tutustua tekijänoikeuksiin. Opinnäytetyössä on perehdytty tekijänoikeuksien vaikutuksiin ohjelmistojen, verkkosivujen, tietokantojen ja pelien näkökulmasta. Toimeksiantajana oli Tampereen ammattikorkeakoulun tietojenkäsittelyn koulutusohjelma.

Jokapäiväisessä elämässämme kohtaamme monenlaisia tekijänoikeudellisesti relevantteja asioita, joita kaikkia emme osaa edes ajatella. Tekijänoikeudet vaikuttavat kuitenkin sekä uuden luomiseen että vanhojen teosten hyödyntämiseen. ICT-alalla tekijänoikeuksiin liittyy erilaisia poikkeuksia, joita käsitellään tässä opinnäytetyössä. Opinnäytetyössä esitellään immateriaalioikeuksia ja tekijänoikeuksia yleisesti ja perehdytään tekijänoikeuksien vaikutuksiin ICT-alalla.

Materiaalina opinnäytetyössä on käytetty oikeuskirjallisuutta, lainsäädäntöä ja tekijänoikeusneuvoston lausuntoja. Perusasiat tekijänoikeuksista on käsitelty kattavasti mutta tiiviisti. Opinnäytetyössä tarkastellaan myös tekijänoikeuden loukkauksia ja lisensointia, lukija saa kuitenkin tutustua niihin tarkemmin halutessaan.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Information Systems
Software Development

LINDFORS, HARRIET:
Copyrights in the ICT Sector

Bachelor's thesis 48 pages, appendices 1 page
January 2016

The objective of this thesis was to find out what role copyrights have in the ICT sector. The purpose was to create study material for students of Business Information Systems, and also others interested in the subject. The main focus of this thesis was on the effects of copyrights on the use and production of applications, websites, databases and games.

In everyday life we come across with things which are relevant when copyrights are concerned. Copyrights are meaningful either when creating new or using existing products. Copyrights are somewhat different from other intellectual property rights. There are some features that are specific to copyrights in the ICT sector which are processed in this thesis.

Materials such as literature on legislations and statements from Copyright Council were used as information sources in this thesis. Basic information about copyrights are discussed comprehensively but relatively briefly. A cursory look at licencing and copyright violations is also offered.

Key words: copyright, ICT sector, ipr

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	IMMATERIAALIOIKEUDET	7
	2.1 Määritelmä	7
	2.2 Tekijänoikeudet ja lähioikeudet.....	7
	2.3 Muita immateriaalioikeuksia	8
3	TEKIJÄNOIKEUS	13
	3.1 Teos ja teoskynnys.....	13
	3.2 Tekijä	14
	3.3 Tekijänoikeuden sisältö	15
	3.3.1 Taloudelliset oikeudet	15
	3.3.2 Moraaliset oikeudet.....	17
	3.4 Tekijänoikeuden rajoitukset.....	19
	3.5 Suoja-aika	22
	3.6 Tekijänoikeuden siirtyminen	23
	3.7 Lisensoinnista	26
	3.8 Tekijänoikeuden loukkauksista.....	28
4	TEKIJÄNOIKEUDEN SUOJA ICT-ALALLA.....	31
	4.1 Ohjelmistot.....	31
	4.2 Tietokannat	36
	4.3 Verkkosivut.....	37
	4.4 Pelit	39
	4.5 Muiden oikeuksien vaikutus tekijänoikeuteen.....	42
5	POHDINTA.....	46
	LÄHTEET.....	47
	LIITTEET	48
	Liite 1. Kysymyksiä opinnäytetyöstä ICT-alan tekijänoikeudet	48

LYHENTEET

HE	Hallituksen esitys lainsäädännöksi
HO	Hovioikeus
KKO	Korkein oikeus
Luonnollinen henkilö	Ihminen
MalliL	Mallioikeuslaki
Oikeushenkilö	Yritys kuten osakeyhtiö tms.
PRH	Patentti- ja rekisterihallitus
RL	Rikoslaki
SopMenL	Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa
TN	Tekijänoikeusneuvosto
TMerkkiL	Tavaramerkkilaki
TekijäL	Tekijänoikeuslaki

1 JOHDANTO

Tekijänoikeudet ovat keskeisessä asemassa jokapäiväisessä elämässä, on sitten kyse uuden luomisesta tai aikaisempien teosten hyödyntämisestä. On hyvä tuntea tekijänoikeuksien vaikutukset ja minkälainen hyödyntäminen on sallittua. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on toimia oppaana tekijänoikeuksien pariin. Kohderyhmänä ovat erityisesti tietojenkäsittelyn opiskelijat.

Aihe kehittyi opinnäytetyön kirjoittajan omasta mielenkiinnosta ja halusta yhdistää kaksi opiskelualaa: tietojenkäsittely ja oikeustiede. Lopulta opinnäytetyön toimeksiantajaksi löytyi Tampereen ammattikorkeakoulun tietojenkäsittelyn koulutusohjelma. Tietojenkäsittelyn päiväopetuksessa ei ole ainakaan pariin vuoteen pidetty tekijänoikeuksia käsittelevää kurssia, joten tämä opinnäytetyö voi osaltaan toimia itseopiskelumateriaalina tekijänoikeuksiin liittyen.

Opinnäytetyö jakautuu kolmeen osaan. Ensin esitellään yleisesti immateriaalioikeuksia, jonka jälkeen siirrytään tarkastelemaan tarkemmin tekijänoikeuksia yleiseltä tasolta, jotta lukija ymmärtää perusasiat. Lopuksi tutustutaan tekijänoikeuksien vaikutuksiin ICT-alalla. Tekijänoikeuden loukkauksia tai muita rikosoikeudellisia seuraamuksia ei ole mahdollista tässä työssä esitellä kovinkaan laajasti, joten lukija voi halutessaan tutustua näihin tarkemmin itsenäisesti. Lisensointia käsitellään myös vain pintapuolisesti.

2 IMMATERIAALIOIKEUDET

2.1 Määritelmä

Alkuun on hyvä tutustua immateriaalioikeuksiin yleisesti, ennen kuin siirrytään tarkemmin tekijänoikeuksiin. Immateriaalioikeuksilla tarkoitetaan aineettomia oikeuksia ja ne ovat tyypiltään yksinoikeuksia, joiden kohteena on henkinen pääoma, joka ei ole siis käsin kosketeltavaa. Immateriaalioikeuksien avulla voidaan turvata teknisestä kehityksestä ja idean toteuttamisesta saatavien tulosten taloudellinen hyödyntäminen. Käytännössä ne ovat kiello-oikeuksia eli oikeuden haltija voi kieltää hyödyntämästä immateriaalioikeuden kohdetta. (Haarmann 2012, 15.)

Immateriaalioikeudet jaetaan teollisoikeuksiin ja tekijänoikeuksiin. Teollisoikeudet ovat teknisiä ja vaativat yleensä rekisteröintiä. Ne suojaavat esimerkiksi keksintöjä, mallia ja yrityksen tunnuksia (esim. toiminimi, verkkotunnukset). Tekijänoikeudet suojaavat luovaa työtä ja ne yhdistetäänkin yleensä taiteilijoihin, kirjailijoihin ja muusikoihin, mutta teknologian kehittyessä ne ovat levinneet teknologia-aloille. Toisin kuin teollisoikeus tekijänoikeus syntyy heti teoksen synnyttyä, eikä vaadi rekisteröintiä. (Haarmann 2012, 16.)

Immateriaalioikeudet syntyvät luonnollisille henkilöille, mutta sopimuksin niitä voidaan melko vapaasti siirtää. Yrityksille ei synny immateriaalioikeuksia, lukuun ottamatta toiminimeä ja tavaramerkkiä, vaan työntekijät ovat ensimmäisiä oikeudenhaltijoita. Yrityksen tulee siis itse huolehtia siitä, että tarvittavat oikeudet siirtyvät sille. Lainsäädännöstä löytyy työsuhteessa syntyviä keksintöjä ja tietokoneohjelmistoja koskevia säännöksiä, joissa määritellään työnantajan asema. (Haarmann 2012, 17.)

2.2 Tekijänoikeudet ja lähioikeudet

Tekijänoikeuslaki (8.7.1961/404) sääntelee tekijänoikeuksia koskevia kysymyksiä. Tarkoituksena on suojata taiteellisten ja kirjallisten teosten luoja. Kirjallisilla teoksilla tarkoitetaan sekä kaunokirjallisia että asiatekstejä, myös tietokoneohjelmia pidetään kirjal-

lisina teoksina. Lisäksi selittävät piirustukset esimerkiksi kartat, konepiirustukset ja rakennuspiirustukset ovat kirjallisia teoksia. Taiteellisista teoksista suojataan esimerkiksi sävelteoksia, näytelmäteoksia sekä kuvataiteen ja arkkitehtuurin tuotoksia. (Haarmann 2012, 89.)

Lähioikeuksilla tarkoitetaan tekijänoikeuksia lähellä olevia oikeuksia. Lähioikeuksia säännellään tekijänoikeuslain 5 luvussa ja niitä on nykyään seitsemän (Haarmann 2005, 256.):

- esittävän taiteilijan suoja
- äänitallenteen tuottajan suoja
- kuvatallenteen tuottajan suoja
- radio- ja televisiolähetysten suoja
- luettelo- ja tietokantasuoja
- valokuvaajan suoja
- uutissuoja.

Lähioikeuden olemassaolo ei poissulje tekijänoikeutta tai toisinpäin. Lähioikeuksissa on lähinnä kyse teosten tekijöihin rinnastettavien henkilöiden suojasta eli esittävien taiteilijoiden suojasta. Osittain kyse on suojasta, joka lähentää tekijänoikeutta teollisoikeuteen (äänitallenteen valmistajan suoja). Osaltaan ollaan kuitenkin tekemisissä melkein puhtaan kilpailusuojan kanssa (uutissuoja).

2.3 Muita immateriaalioikeuksia

Patentteja sääntelee patenttilaki (15.12.1967/550), jonka tavoitteena on edistää keksinnöllistä toimintaa ja mahdollistaa näin maan kehittyminen teollisesti. Lisäksi patenttilakia täydentävät erityislait. Patentti voidaan myöntää mihin tekniikan alaan tahansa kuuluvan keksintöön, jota voidaan käyttää teollisesti (Patenttilaki 1 §). Edellytyksenä on kuitenkin, että keksintö on uusi ja siten eroaa olennaisesti aiemmista keksinnöistä. Patentti luo haltijalleen yksinoikeuden määrätä keksinnön hyväksikäytöstä määritellyn ajanjakson ajan. Ratkaisun on oltava toimiva, joten ideaa ei voi patentoida. (Haarmann 2012, 65–66.)

Tuote- ja laitepatentti suojaavat tuotetta valmistusmenetelmästä tai käyttötarkoituksesta riippumatta. Menetelmäpatentti suojaa taas tuotteen valmistusmenetelmää. Käyttöpa-

tentti suojaa ennestään tunnetun tuotteen uuden käyttämisen. Näiden lisäksi on myös yhdistelmäpatentti, joka suojaa sekä tuotetta että sen valmistusmenetelmää. Patenttilaista ei löydy määritelmää keksinnölle, mutta siinä on määritelty, mitä ei ainakaan voi patentoida, kuten esimerkiksi ihmiskeho tai hyvän tavan vastaiset keksinnöt eivät ole patentoitavissa. (Haarmann 2012, 67, 69.)

Yksinoikeus patenttiin merkitsee sitä, että kukaan muu kuin patentin haltija ei voi ilman haltijan lupaa käyttää keksintöä ammattimaisesti hyväkseen (Patenttilaki 3 §). KKO:n kannan mukaan ammattimaisella hyväksikäytöllä tarkoitetaan kaikkea muuta käyttöä kuin keksinnön henkilökohtaista ja muuta yksityistä käyttöä. Yksinoikeus on kuitenkin rajoitettua alueellisesti (suomalainen patentti voimassa vain Suomessa), ajallisesti (enintään 20 vuotta) ja kvalitatiivisesti (muu kuin ammattimainen käyttö jää yksinoikeuden ulkopuolelle). (Haarmann 2012, 73–76.)

Hyödyllisyysmallioikeutta sääntelee laki hyödyllisyysmallioikeudesta (10.5.1991/800). Edellä on kerrottu patenteista ja vaatimuksista, jotka patentoitavan keksinnön on täytettävä. Asetetut korkeat vaatimukset ovat aiheuttaneet sen, että osa teknistä keksinnöllisyyttä ilmentävistä ratkaisuista on jäänyt patenttisuojan ulkopuolelle. Mallioikeus ei puolestaan tarjoa tällaisille tilanteille riittävää suojaa. Hyödyllisyysmallioikeus on luotu tämän välitilan täyttämiseksi ja sen voidaan sanoa olevan suomalainen erikoisuus, sillä esimerkiksi Pohjoismaista vain Tanskasta löytyy vastaavanlainen järjestelmä. (Haarmann 2012, 77.)

Hyödyllisyysmallioikeuden tarkoituksena on antaa suojaa sellaisille ratkaisuille, joille ei ole mahdollisuutta saada patenttia, mutta niiden keksinnöllisyys ei kuitenkaan ole täysin itsestäänselvyys. Joissakin tilanteissa patentin hankkiminen on liian hidas tai kallis vaihtoehto esimerkiksi pikkukeksinnöille tai laiteparannuksille, joiden käyttöikä on lyhyt. Hyödyllisyysmallioikeus sopii myös tämän kaltaisiin tilanteisiin. Hyödyllisyysmallioikeus voidaan saada siis keksinnölle. Hyödyllisyysmallioikeuslain mukaan keksinnöllä tarkoitetaan teknistä ratkaisua, jota voidaan käyttää teollisesti. Lähtökohtana on ollut, että määritelmän tulisi vastata patenttilain vastaavaa määritelmää. Hyödyllisyysmallioikeutta ei kuitenkaan myönnetä menetelmille. (Haarmann 2012.)

Edellytyksenä hyödyllisyysmallioikeudelle on asetettu, että sen tulee olla uusi ja erottua selvästi siitä, mikä on ollut tunnettua ennen hyödyllisyysmallioikeuden hakemista (Hyödyllisyysmallilaki 2 §). Uutuusvaatimus vastaa patenttilain uutuusvaatimusta, mutta keksinnöllisyysvaatimus on hyödyllisyysmallin kohdalla alhaisempi. Hyödyllisyysmallin kohdalla vaaditaan vain selvää eroavuutta aiempiin keksintöihin verrattuna, kun patentin kohdalla vaaditaan olennaista eroavuutta. Hyödyllisyysmallioikeus suojaa yksinoikeutta hyödyntää keksintöä ammattimaisesti. Ilman oikeudenhaltijan lupaa ei keksintöä saa käyttää hyväkseen valmistamalla, tarjoamalla, saattamalla vaihdantaan tai käyttämällä hyödyllisyysmallioikeudella suojattua tuotetta tai tuomalla maahan tai pitämällä hallussaan tällaista tuotetta edellä sanottua tarkoitusta varten (Hyödyllisyysmallilaki 3 §).

Mallioikeutta sääntelee mallioikeuslaki (12.3.1971/221) ja sen tarkoituksena on suojata esineen ulkomuotoa. Mallioikeuslainsäädännön tarkoituksena on kannustaa suunnittelijoita uuteen muotoiluun ja tukea niitä, jotka haluavat investoida suunnittelun tuloksiin. (Haarmann 2012, 79.) Mallioikeuslaissa mallilla tarkoitetaan tuotteen tai sen osan ulkomuotoa. Pelkästään värit ja materiaalit eivät voi synnyttää mallioikeutta, mutta ne voidaan ottaa huomioon arvioitaessa mallia kokonaisuudessaan.

Suojaa voi saada tuote kokonaisuudessaan tai sen osa, esimerkiksi koriste tai pullon kaula. Tuotteilla tarkoitetaan sekä teollisesti että käsityönä valmistettuja tuotteita. Malleille ei ole asetettu sellaisia laatuvaatimuksia, jotka vaikuttaisivat niiden käytännöllisyyteen tai esteettömyyteen. Mallioikeudella voi suojata ainoastaan konkreettisia esineitä, jonka vuoksi kampaukset tai sisustussuunnitelmat eivät voi saada mallisuoja. Suojattavan ulkomuodon tulee olla pysyvä siten, että se on mahdollista palauttaa alkuperäiseen tilaan.

Edellytyksenä suojan saamiselle on, että tuote on uusi ja yksilöllinen (MalliL 2 §). Mallia pidetään uutena, mikäli samanlainen malli ei ole tullut julkiseksi ennen rekisterihakemusten tekemistä. Uutuutta arvioidaan objektiivisesti, joten mallin luoja omalla käsityksellä uutuudesta ei ole merkitystä. Yksilöllisyyttä arvioidaan alakohtaisesti ja tavaralajista riippuen. (Haarmann 2012, 82–84.) Mallioikeus käsittää kaikki mallit, joista asiaan perehtynyt käyttäjä ei saa erilaista kokonaisvaikutelmaa (MalliL 5 §).

Tavaramerkkejä sääntelee tavaramerkkilaki (10.1.1964/7). Tavaramerkki voi olla mikä tahansa merkki, joka voidaan esittää graafisesti ja jonka avulla on mahdollista erottaa elinkeinotoiminnassa tavarat toisistaan (TMerkkiL 1 §). Tavaramerkin rekisteröinnillä

saadaan yksinoikeus kyseisen merkin hyödyntämiseen. Yksinoikeus tavaramerkkiin merkitsee, ettei kukaan muu kuin merkin haltija saa käyttää elinkeinotoiminnassa tavaroitensa tunnuksena siihen sekoitettavissa olevaa merkkiä (TMerkkiL 4.1 §). Edellytyksenä tavaramerkille on asetettu, että sen tulee olla erottamiskykyinen eli distinktiivinen. Toisekseen merkki ei saa olla harhaanjohtava. Erottamiskykyä ei ole sellaisella sanalla, joka tarkoittaa tai kuvaa kyseistä tavaraa. Näin ollen jonkin kahvilaadun tavaramerkki ei voi olla Kahvi, koska siltä puuttuu erottamiskyky. Erottamiskykyvaatimusta voidaan perustella myös kilpailunäkökulmasta, koska ei voida liiaksi rajoittaa yleispätevien sanojen käyttöä. (Haarmann 2012, 44.)

Toiminimellä tarkoitetaan nimeä, jota elinkeinoharjoittaja hyödyntää toiminnassaan. Toiminimiä sääntelee toiminimilaki (2.2.1979/128). Elinkeinoharjoittaja voi toiminnassaan käyttää myös sukunimeään, mikäli se ei ole omiaan aiheuttamaan sekaantumisvaara toisen suojatun toiminimen tai tavaramerkin kanssa. Toiminimen pääasiallinen tarkoitus on yksilöidä yritys ja siten erottaa se muista yrityksistä. Immateriaalioikeuden kannalta toiminimi toimii yrityksen sellaisena tunnuksena, johon asiakkaat perustavat kokemuksensa. Positiiviset kokemukset parantavat yrityksen imagoa, johon elinkeinoharjoittaja todennäköisesti toiminnallaan pyrkii. Toiminimioikeuden yhtenä tavoitteena on, etteivät muut elinkeinoharjoittajat käytä hyväksi tai vahingoita tätä imagoa. (Haarmann 2012, 38–39.)

Yksinoikeus toiminimeen tarkoittaa, että kukaan muu ei saa käyttää siihen sekoitettavissa olevaa toiminimeä. Yksinoikeus toiminimeen saavutetaan joko rekisteröimällä tai vakiinnuttamalla se. Rekisteröiminen vaikuttaa koko maassa, mutta vakiinnuttaminen vain sillä alueella, minne toiminimi on vakiintunut eli toisin sanoen siellä, missä elinkeinoharjoittaja toimii. On mahdollista, että toinen elinkeinoharjoittajalla on mahdollisuus käyttää sekoitettavissa olevaa toiminimeä, jos katsotaan, että siitä ei aiheudu haittaa alkuperäisen toiminimen haltijalle. (Haarmann 2012, 39.)

Verkkotunnuksia on aikaisemmin säännellyt verkkotunnuslaki (13.3.2003/228), mutta kyseinen laki on kumottu tietoyhteiskuntakaarella (7.11.2014/917), joka on tullut voimaan 1.1.2015. Tietoyhteiskuntakaaren voimaantulosäännöksissä kuitenkin ilmaistaan, että verkkotunnuslakia sovelletaan 4.9.2016 asti. Yksinkertaisesti ilmaistuna verkkotunnus on osoite, jonka avulla käyttäjä löytää tarvitsemansa tiedon Internetistä. Verkkotun-

nuksella tarkoitetaan laissa kirjaimista, numeroista tai muista merkeistä taikka niiden yhdistelmästä muodostuvaa Internet-tietoverkon nimimuotoista fi-maatunnuksen tai ax-maakuntatunnuksen alaista toisen asteen osoitetietoa (Verkkotunnuslaki 3 §). Osoitteet ovat välttämättömiä Internetissä hakukoneiden käyttämiselle. Lisäksi verkkotunnukset ovat väline yrityksen imagon ja brändin rakentamiselle. (Haarmann 2012, 57.)

Viestintävirasto hallinnoi Suomessa verkkotunnuksia. Kotimaisen verkkotunnuksen rekisteröinti on automatisoitu, joten hakemukset tutkitaan melko rajoitetusti. Hakijan vakuutus siitä, ettei haettu verkkotunnus ole kenenkään suojattu tavaramerkki tai toiminimi, riittää. Viestintävirasto voi oma-aloitteisesti sulkea tai peruuttaa verkkotunnuksen, jos syynä on esimerkiksi hakemuksen puutteellisuus, verkkotunnuksen loukkaava sisältö tai jos hakijalla on ilmeinen tarkoitus jälleenluovuttaa tunnuksia. (Haarmann 2012, 113.)

Integroitujen piirien suojasta säätää laki yksinoikeudesta integroidun piirin piirimalliin (11.1.1991/32). Integroidulla piirillä tarkoitetaan laissa virtapiiriä, jossa elementit (komponentit ja niiden liitännät) on sijoitettu puolijohdealustaan toiminnalliseksi kokonaisuudeksi ja joka on tarkoitettu suorittamaan elektronisia piiritoimintoja (1 §). Suojan saamiseksi piirimallin tulee olla omaperäinen eli itsenäinen ja luovan henkisen työn tuote. Yksinoikeus mahdollistaa piirimallista määräämisen valmistamalla integroitu piiri tai muu piirimallin kappale, levittämällä piirimallin yleisölle tai tuomalla se maahan levitettäväksi yleisölle. (Haarmann 2012, 98–99.)

3 TEKIJÄNOIKEUS

3.1 Teos ja teoskynnys

Teos on itsenäisen ja omaperäisen luomistyön tulos, jonka luonnollinen henkilö on luonut tai luonnolliset henkilöt yhdessä ovat luoneet. Lain perusteella suojaa saa koko teos kuten myös vain sen osa. Tekijänoikeussuojan saaminen edellyttää, että teos ylittää teoskynnyksen, mutta puhutaan myös teostasoon yltämisestä. Se, mikä riittää teoskynnyksen ylittymiseen, riippuu teoslajista. Tekijänoikeuslain 1 §:ssä on lueteltu tyypillisimpiä teoslajeja, mutta laissa ei ole kuitenkaan erityisesti määritelty, mitä tarkoitetaan teoksella. Laissa oleva luettelo ei ole tyhjentävä eli myös muut kuin pykälästä löytyvät teoslajit voivat saada tekijänoikeussuojaa. TekijäL 1 § 2 momentissa on tarkennettu esimerkiksi tietokoneohjelmien kuuluvan kirjallisiin teoksiin. (Harenko 2006, 13.)

Yleisesti ottaen teoksen on oltava riittävän itsenäinen ja omaperäinen. Omaperäisyys edellyttää, että kenenkään muun tekijän ei voitaisi olettaa päätyvän samanlaiseen lopputulokseen, jos toinen ryhtyisi itsenäisesti samanlaiseen luomistyöhön. Samasta aiheesta, teemasta tai tapahtumasta kirjoitetut kirjat saavat jokainen omaa tekijänoikeussuojaa. Samasta aiheesta tehty teos ei kuitenkaan saa olla toisen kopio, koska kopio ei saa tekijänoikeussuojaa, koska se ei täytä itsenäisyyden vaatimusta. Samaa aihetta voi kuitenkin käsitellä useasta eri näkökannasta, joten teokset voivat olla hyvinkin erilaisia samasta aiheesta huolimatta. (Harenko 2006, 15.)

Suojaa saa se teoksen ilmenemis- tai ilmaisumuoto, johon henkinen luomistyö on kohdistettu. Kirjallisen teoksen kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että suoja kohdistuu sanavalintoihin, joita tekijä on käyttänyt ilmaistakseen ajatuksensa, ideansa ja tietonsa. Kuvataiteellisissa teoksissa suoja kohdistuu väri-, tekniikka- ja muihin valintoihin, joilla teos on luotu. Teoksen laadulla tai taiteellisuudella taikka muulla vastaavalla arvioinnilla ei ole merkitystä suojan kannalta. Huono teos saa yhtäläillä suojaa kuin hyvä teos. Myöskään teoksen valmistukseen käytetty aika ei ole merkityksellinen, vaan suoja saa yhtäläillä muutamassa tunnissa tehty työ kuin myös monen vuoden aikana valmistettu teos. (Harenko 2006, 14–16.)

Vaikka jokainen teos arvioidaankin erikseen ja itsenäisesti, on eri teoslajeille syntynyt omia vakiintuneita tulkintoja siitä, mikä riittää teoskynnyksen ylittymiseen. Esimerkiksi

kirjallisten teosten teoskynnys on asettunut melko alhaiselle tasolle, joten voidaan sanoa, että kaikki kirjalliset teokset saavat suojaa, kunhan ne ilmentävät laatijan omaperäisyyttä ja itsenäisyyttä. Taideteollisissa ja käyttötaiteen teoksissa teoskynnys on yleisesti korkealla ja tällaiset tuotteet voivat saada myös aikaisemmin käsiteltyä mallisuoja. (Harenko 2006, 16.)

Teostasoarvioinnissa käytetään apuna hovioikeuksien ja korkeimman oikeuden ratkaisuja sekä kahdenkymmenen vuoden ajalta kertynyttä tekijänoikeusneuvoston ratkaisukäytäntöä. Teostason arviointi on esikysymyksenä lähes poikkeuksetta yksittäisessä tekijänoikeusjutussa. Ensin on arvioitava, onko väitetty loukkaus kohdistunut sellaiseen tuotteeseen tai aineistoon, joka on tekijänoikeudellisesti suojattua. Jos vastaus on myöntävä eli saadaan varmuus teoskynnyksen ylittymisestä, voidaan arvioida sitä, onko laissa mainittuja oikeuksia loukattu. Arvioinnin voi suorittaa lopulta vain tuomioistuimien. KKO:n ratkaisukäytännöstä voidaan huomata, että oppikirjan sanasto, mainoksen luonnos, jalkapalloottelun suullinen selostus ja taiteilijan suunnittelema rannekoru ovat saaneet 1 §:n mukaista suojaa teoksina. (Harenko 2006, 17.)

Tekijänoikeussuojan piiriin kuuluvat teokset voidaan jakaa alkuperäisiin ja jälkiperäisiin. Aiemmin mainitut teokset kuuluvat alkuperäisiin teoksiin. Jälkiperäisiä teoksia ovat käännökset, muunlaiset muunnelmat ja kokoomateokset. Myös jälkiperäisiltä teoksilta edellytetään teoskynnyksen ylittymistä. Kuten aiemmin on mainittu, samasta aiheesta voidaan tehdä useita teoksia ja ne lasketaan alkuperäisiksi. Myös esimerkiksi parodiat ja karikatyyrit on totuttu Suomessa lukemaan itsenäisten, eikä jälkiperäisten teosten joukkoon. (Haarmann 2012, 90–91.)

3.2 Tekijä

Tekijäksi kutsutaan tekijänoikeuden suojaaman kohteen oikeudenhaltijaa. Tekijä on luonnollinen henkilö, joka on luonut teoksen. On mahdollista, että tekijöitä on useampia kuin yksi, jolloin heitä kaikkia kohdellaan tekijöinä. Alkuperäinen tekijä on aina luonnollinen henkilö, joten osakeyhtiö, valtio, yhdistys tai muu oikeushenkilö ei voi olla alkuperäinen teoksen oikeudenhaltija. Tähän löytyy kuitenkin myöhemmin käsiteltävä poikkeus. Alkuperäisiä tekijöitä ovat esimerkiksi kirjailijat, valokuvaajat ja ohjelmoijat. Tekijä voi

siirtää kaikki tai osan tekijänoikeuksistaan toiselle ilman korvausta tai korvausta vastaan. (Haarmann 2006, 13–14.)

Useiden tekijöiden kohdalla tekijänoikeuslaissa on kaksi keskeistä yhteistyötilannetta: yhteisteos ja kokoomateos. Teoksella voi olla useita tekijöitä myös siinä tapauksessa, että kyse on teoksen muuntelusta, kuten kääntämisestä kieleltä toiselle. Tekijäl 6 §:ssä määritellään yhteisteos seuraavasti: ”Jos kaksi tai useammat ovat yhdessä luoneet teoksen heidän muodostamatta itsenäisiä teoksia, on tekijänoikeus heillä yhteisesti.” Yhteisteoksesta ei siis voi erottaa yhden tekijän panosta erilliseksi teokseksi.

Kokoomateoksessa ja yhteenliitettyssä teoksessa osat ovat itsenäisiä. Tekijäl 5 §:ssä määritellään seuraavasti kokoomateos: Sillä, joka yhdistämällä teoksia tai teosten osia on aikaansaanut kirjallisen tai taiteellisen kokoomateoksen, on siihen tekijänoikeus, mutta hänen oikeutensa ei rajoita oikeutta ensiksi mainittuihin teoksiin. Puhdas kokoomateos on vain toimituksellista yhdistämistä, eikä sisällä uutta luovaa työtä ja yhdistetyt osat on mahdollista erottaa toisistaan. Yhteenliitetty teos on kokoomateoksen erityistapaus, vaikka tekijänoikeuslaki ei sitä nimeltä mainitse. Siinä yhdistetään erilaisia itsenäisiä teostyyppisiä, kuten koodia, kuvia ja tekstiä. (Välimäki 2009, 27–30.)

3.3 Tekijänoikeuden sisältö

Tekijänoikeus tuottaa tekijälle yksinoikeuden luomaansa teokseen. Tekijänoikeuden sisältö jaetaan taloudellisiin ja moraalisiin oikeuksiin. Taloudellisilla oikeuksilla tarkoitetaan sitä, että tekijä voi luovuttaessaan oikeuden, valmistaessaan teoksesta kappaleita tai saattaessa teoksen yleisön saataviin, vaatia korvausta siitä. Tekijänoikeuslain 2 §:stä löytyy säännökset tekijälle kuuluvista taloudellisista oikeuksista ja vastaavasti 3 §:stä löytyy moraalisia oikeuksia koskevat säännökset. (Harenko 2006, 20–21.)

3.3.1 Taloudelliset oikeudet

Kappaleen valmistamisella tarkoitetaan, että teos saatetaan aineelliseen muotoon esimerkiksi paperille tai cd-levylle. Myös tallentaminen ja toisintaminen lasketaan kappaleiden valmistamiseksi. Myös kopiointi monesti tarkoittaa samaa, mikä voidaan päätellä jo copyright-nimestä. Kappale voidaan valmistaa teoksesta kokonaisuudessaan tai sen osasta, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinolla tai missä muodossa

tahansa. Valmistamista on myös teoksen siirtäminen laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. (TekijäL 2 § 2 mom.) Välillistä valmistamista on esimerkiksi kappaleen nauhoittaminen radiosta. Tilapäisesti teoksia valmistuu tietokoneen väliaikaiseen muistiin. Kopiointia on monenlaista, koska esimerkiksi oppikirjaa voidaan kopioida kirjoittamalla käsin vihkoon tai skannaamalla. (Haarmann 2005, 113.)

Yleisöön saataviin saattamisella tarkoitetaan, että teoksen katsominen, kuunteleminen tai lukeminen mahdollistetaan yleisölle. TekijäL 2 §:n 3 momentin mukaan teoksen yleisön saataviin saattamista ovat seuraavat tavat: 1) teoksen **välittäminen** yleisölle johtimitse tai johtimitta; 2) teoksen **esittäminen** julkisesti; 3) teoksen kappaleiden **levittäminen** yleisön keskuuteen; ja 4) teoksen julkinen **näyttäminen** ilman teknistä apuvälinettä. (Haarmann 2005, 119–121.)

Teoksen välittämisestä on kyse silloin, kun esittämis- tai välittämistapahtuman alkupisteen ja yleisön tai yleisöön kuuluvien henkilöiden välillä käytetään jotain välitystekniikkaa. Teos voidaan esimerkiksi välittää yleisölle lähettämällä se radiossa tai televisiossa. On mahdollista tallettaa teos sellaiselle palvelimelle, josta se on hyödynnettävissä ilmaiseksi tai maksua vastaan, tällöin on kyse tietoverkossa välittämisestä. Välittäminen edellyttää aina etäisyyttä, mutta sen pituutta ei kuitenkaan ole määritelty. (Haarmann 2005, 121–123.)

Teoksen julkisesta esittämisestä on kyse silloin, kun teos saatetaan välittömästi paikalla olevan yleisön kuultavaksi tai katseltavaksi (esim. konsertti). Vain julkinen esittäminen kuuluu tekijän yksinoikeuden piiriin. Oikeuskäytännössä on omaksuttu kanta, jonka perusteella esitys on julkinen, jos kuulijoita tai katsojia ei ole ennalta yksilöllisesti määrätty. Esimerkiksi on katsottu, että taksissa radion sekä kasetti- ja CD-soittimen välityksellä tapahtuneen sävelteosten esittäminen on julkista (KKO 2002:101). Tilaisuus, johon kuka tahansa voi osallistua, on julkinen riippumatta siitä, kuinka moni lopulta saapuu paikalle, myöskään maksullisuus tai maksuttomuus ei vaikuta asiaan. Teoksen esittäminen esimerkiksi pienelle perhepiirille ei ole julkista esittämistä. Jos teos saatetaan yleisön saataville teknisen apuvälineen avulla, kyseessä on teoksen esittäminen. Esimerkiksi digitaalisessa muodossa olevan kuvatiedoston projisoiminen läsnä olevalle yleisölle on julkista esittämistä (ks. TN 1986:12). Rajanveto on sen vuoksi tärkeää, että oikeus näyttämiseen rau-

keaa TekijäL 20 §:n mukaisesti silloin, kun teos on myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu tekijän suostumuksella, sen sijaan esittämisoikeus ei raukea. (Haarmann 2005, 126–130.)

Levittämisestä on kyse fyysisten teoskappaleiden esimerkiksi kirjojen tai cd-levyjen, myymisessä, vuokraamisessa tai lainaamisessa. Levittäminen koskee ainoastaan aineellisessa muodossa olevia teoksia, siten tietoverkoissa ei voi tapahtua levittämistä. KKO:lla on ollut kuitenkin tapaus liittyen elektroniseen postilaatikkoon, jossa tilanne on katsottu levittämiseksi (KKO 1999:115). Laissa tai sen esitöissä ei ilmaista selkeästi, mitä levittämisellä tarkalleen tarkoitetaan. Kirjallisuudessa on katsottu levittämisen tapahtuneen, kun teoskappale on siirtynyt tekijän ja hänen yksityisen piirinsä ulkopuolelle. Levittäminen kytkeytyy yleensä kappaleiden valmistamiseen, sillä esimerkiksi tekijän antaessa kustantajalle luvan valmistaa kappaleita kirjasta, antaa hän yleensä myös levitysoikeuden. Levittämisoikeudellaan tekijä voi kuitenkin estää luvattomien kappaleiden levittämisen. (Haarmann 2005, 133–134.)

Näyttäminen tarkoittaa fyysisen teoskappaleen näyttämistä teknistä apuvälinettä käyttämättä ja konkreettisesti teoskappaleiden näyttämisen ilmenee taideteoksien kohdalla. Näyttäminen on välitöntä eli aina ilman teknistä apuvälinettä, koska jos teoskappale näytetään teknisen apuvälineen avulla, kyse on esittämisestä. Jos taas teoskappale sisällytetään televisiolähetykseen, kyse on välittämisestä. Silloin kun televisiolähetykseen sisällytetty teoskappale projisoidaan teknisin apuvälinein yleisölle, on kyse julkisesta esittämisestä. Ainoastaan julkinen näyttäminen kuuluu tekijän yksinoikeuden piiriin. (Haarmann 2005, 135.)

3.3.2 Moraaliset oikeudet

Moraaliset oikeudet on terminä peräisin Bernin yleissopimuksesta ja siinä on kysymys tekijän henkilökohtaisesta suhteesta teokseensa. Moraaliset oikeudet jakautuvat isyysoikeuteen ja respektioikeuteen. Isyysoikeudella tarkoitetaan, että tekijän nimi on ilmoitettava kun teoksesta valmistetaan kappaleita. Respektioikeus suojaa tekijän kunniaa. Teoksen kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta ei saa loukata muuttamalla teosta sopimattomasti. Teosta ei myöskään saa saattaa yleisön saataviin tekijää loukkaavassa muodossa tai yhteydessä. Moraaliset oikeudet ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niistä voi luopua sopimuksin. (Haarmann 2012, 92–94.)

Moraaliset oikeudet ymmärretään usein ainoastaan tekijäpersoonallisuuden suojaksi, mutta tavoitteena on kuitenkin Bernin konvention mukaisesti myös yleisesti estää menettely, joka vahingoittaa kirjallisuutta, taidetta ja tiedettä. Moraaliset oikeudet koituvat myös yleiseksi hyödyksi, koska todennäköisesti yleisö haluaa tietää teoksen tekijän nimen ja ettei teoksia saateta julkisuuteen loukkaavassa muodossa. Moraalisilla oikeuksilla voi olla nimestään huolimatta myös taloudellista merkitystä, koska esimerkiksi kirjailijan nimen mainitseminen vaikuttaa tekijän maineeseen ja sitä kautta sillä on suuri vaikutus teoksen menekkiin. Keskeinen ero taloudellisilla ja moraalilla oikeuksilla on se, että moraalisia oikeuksia ei voi luovuttaa. Vaikka tekijä luovuttaisi kaikki teoksen oikeudet, säilyvät moraaliset oikeudet tekijällä. Sopimus, jonka mukaan tekijä luovuttaisi moraaliset oikeudet, ei ole pätevä eikä se siten sido tekijää. (Haarmann 2005, 138–139.)

Isyysoikeus turvaa, että tekijän nimi mainitaan asianmukaisesti teoksen yhteydessä. Tekijän ilmoittaminen tapahtuu mainitsemalla hänen nimensä, salanimensä tai nimimerkinsä. Mikäli tekijä ei halua nimeään mainittavan, se on otettava huomioon, koska ilman tekijän lupaa nimeä ei saa ilmoittaa. KKO 2005:92 on hyvä esimerkki siitä, miten tekijän nimeä ei ollut lupa käyttää. Tapauksessa taiteilija K oli tehnyt levytyssopimuksen levy-yhtiön A kanssa, jonka mukaan yhtiöllä oli oikeus käyttää tekijän nimeä tai taiteilijanimiä. Myöhemmin kyseinen taiteilija oli tullut tunnetuksi toisella taiteilijanimellä, jota ei kyseisessä sopimuksessa mainittu. Levy-yhtiön A oikeudet olivat siirtyneet levy-yhtiölle B, joka oli käyttänyt vanhoissa alkuperäisnauhoissa K:n uutta taiteilijanimiä. Menettely loukkasi taiteilijan isyysoikeutta, koska uuden taiteilijanimen käyttö ei ollut sallittua vanhempien teoksien yhteydessä. (Haarmann 2005, 140.)

Velvollisuus ilmoittaa tekijän nimi ei ole millään tavoin riippuvainen siitä, missä laajuudessa teoksesta valmistetaan kappale tai se saatetaan yleisön saataviin. Myöskään tilanteen luvallisuudella tai luvattomuudella ei ole merkitys, koska on mahdollista, että luvattoman käytön yhteydessä tekijä ainoastaan haluaa nimensä mainittavan teoksen yhteydessä. TekijäL 11 § 2 momentin mukaisesti tekijän nimi ja lähde on ilmoitettava riittävässä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii, joten pelkän nimen mainitseminen ei välttämättä riitä, vaan on yksilöitävä kyseinen teos. Nimeä ei saa poistaa teoskappaleesta, joten käännöksessä tai muunnelmassa on aina mainittava kääntäjän tai muuntelijan nimen lisäksi alkuperäisen teoksen tekijän nimi. Kaikissa tapauksissa tekijän nimeä ei ole

tapana ilmoittaa (esim. mainoksissa). Nimi voidaan jättää siten ilmoittamatta, jos katsotaan menettelyn olevan hyvän tavan mukaista tai asiasta on erikseen sovittu. (Haarmann 2005, 140–143.)

Respektioikeuden tarkoituksena on turvata, että teosta ei saateta yleisön saataviin loukkaavassa muodossa tai muuteta siten, että se loukkaisi tekijän taiteellista tai kirjallista arvoa tahi omalaatuisuutta (TekijäL 2 § 2 mom.). Arvioinnin tulee tapahtua objektiivisesti, mutta myös tekijän subjektiiviselle näkökulmalle on annettava painoarvoa. Säännös ei kuitenkaan estä parodioiden tai vastaavien tekemistä teoksesta. Tekijän kunniaa loukkaavaksi voitaisiin katsoa, jos esimerkiksi tietyn ideologian mukainen teos esitetään vastakkaisista ideologiaa edustavassa tilaisuudessa tai sävellys esitetään poiketen sen tyylistä tehden siitä naurettavan. (Haarmann 2005, 144–148.)

Muita moraalisia oikeuksia ovat muun muassa luoksepääsyoikeus ja katumisoikeus, mutta näitä ei määritellä erikseen tekijänoikeuslaissa. Luoksepääsyoikeudella tarkoitetaan, että tekijällä on oikeus päästä katsomaan ja mahdollisesti kuvaamaan toiselle luovuttamaansa teoskappaletta. Katumisoikeudella tarkoitetaan, että tekijä voi sopimussuhteessa estää suunnitellun teoksen julkaisemisen uuden tiedon, muuttuneen vakaumuksen tai vastaavan muun syyn vuoksi, lunastamalla valmistetut kappaleet tai korvaamalla muulla tavalla sopimuskumppanin kulut. Katumisoikeudella tarkoitetaan myös sitä, että tekijällä on oikeus tehdä muutoksia ja lisäyksiä uuteen painokseen. Muutosoikeudesta on oma säännöksensä kustannussopimuksien osalta (TekijäL 36 §) ja muutosten tekemiselle on asetettu omat edellytyksensä. (Haarmann 2005, 138, 148–151.)

3.4 Tekijänoikeuden rajoitukset

Tekijän yksinoikeutta teokseensa on rajoitettu erilaisten seikkojen kuten opetuksellisten, sosiaalisten ja yhteiskunnallisten intressien, kuten myös puhtaasti käytännöllisten perusteiden vuoksi. Useat rajoituksista on selitettävissä perusoikeusnäkökulmasta eri perusoikeuksien ilmentyminä, kuten sananvapauden ja yksityiselämän suojan. Tekijänoikeuden rajoitukset ei ole terminä paras kuvaamaan tilannetta, koska todellisuudessa kyse on tekijänoikeuden rajoista ja mitä tekijänoikeuksilla saa tehdä. Osa rajoituksista koskee teoksia yleisesti ja koituu siten suuren yleisön hyödyksi. Osa koskee ainoastaan tietynlaisia teoksia ja osa on säädetty tietentyypisten käyttäjien eduksi. (Haarmann 2005, 154–155.)

Rajoituksia on mahdollista ryhmitellä usealla eri tavalla. Voidaan pitää silmällä sitä tarkoitusta (yksityiset, sivistykselliset yms. intressit), jota varten rajoitukset on säädetty, teostyyppiä (kirjallinen, taiteellinen jne.), johon rajoitusta on sovellettava tai tekijänoikeuden komponenttia (oikeus valmistaa kappaleita, levitysoikeus jne.), johon rajoitus kohdistuu. Toinen jaottelu voidaan tehdä sillä perusteella, miten tekijän yksinoikeutta hyödyntää teostaan on taloudellisesti rajoitettu. Tämän jaottelun ensimmäinen ryhmä on niin sanottu vapaa hyväksikäyttöoikeus, jolla tarkoitetaan tilanteita, joissa tietynlainen käyttö on säädetty täysin vapaaksi. Näissä tapauksissa teosta saa hyödyntää ilman tekijältä saatua lupaa ja maksamatta tälle korvausta. Toista ryhmää kutsutaan pakkolisenssitapauksiksi, joissa teosta saa käyttää hankkimatta tekijän lupaa, mutta hänelle on kuitenkin maksettava korvaus käytöstä. Lähtökohtaisesti tekijä ja käyttäjä sopivat korvauksen suuruudesta yhdessä. Kolmantena ryhmänä ovat sopimuslissenssijärjestelyt, jolloin teoksen hyväksikäytön ehdoista sopivat keskenään käyttäjä ja sellaisen järjestö, joka edustaa suurta osaa tekijöitä tietyllä alalla. Sopimus, jonka järjestö solmii, sitoo myös tekijää, jota se ei edusta. Kolmannessa ryhmässä ei ole todellisuudessa kyse rajoituksesta, vaan oikeuksien kollektiivisesta hallinnoinnista. (Haarmann 2005, 156–157.)

Eräs merkittävä rajoitus on tekijänoikeuden raukeaminen eli konsumoituminen tai sammuminen, jolla tarkoitetaan tekijänoikeuden niin sanotusti loppuun kulumista tiettyjen tekijän suorittamien toimintojen jälkeen. Raukeaminen kohdistuu aina teoskappaleisiin eikä itse teokseen. Tekijänoikeus raukeaa samoin kuin teollisoikeus eli kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, esimerkiksi kun suostumus kirjojen tai cd-levyjen luovutukseen on annettu, tekijä ei voi enää vaikuttaa näiden kappaleiden edelleen levittämiseen. (TekijäL 19.1 §) Toisin sanoen kappaleen lainaaminen tai edelleen myyminen on mahdollista. Raukeaminen tapahtuu alueellisesti eli Euroopan talousaluetta koskevana. Raukeaminen koskee fyysisiä teoskappaleita, mutta jos teos saatetaan yleisön saataviin sähköisessä muodossa Internetissä, raukeaminen ei koske tällaisia teoksia. Jos tällaisesta teoksesta tulostetaan kappale paperille, edellyttää sen yleisölle levittäminen tekijän suostumuksen. (Haarmann 2005, 166–168.)

Tekijänoikeuden rajoituksiin kuuluu tilapäisten kappaleiden valmistaminen. TekijäL 11 a §:ssä säädetään, mihin tilanteisiin tämä kyseinen rajoitus pätee: 1) kappaleen valmistaminen on väliaikaista tai satunnaista; 2) valmistaminen on erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia; 3) sen ainoa tarkoitus on mahdollistaa välittäjän tekemä teoksen siirto

verkossa kolmansien osapuolten välillä tai teoksen laillinen käyttö; sekä 4) valmistamisella ei ole itsenäistä taloudellista merkitystä. Tarkoituksena on sulkea pois valmistamisoikeuden eräät välittämiseen tai lailliseen käyttöön kuuluvat tekniset kopiointitoimet. (Haarmann 2005, 175–176.)

Yksityistä käyttöä varten luonnollinen henkilö saa valmistaa suojatusta teoksesta muuttaman kappaleen. (TekijäL 12 §) Oikeushenkilöillä tai viranomaisella ei tätä oikeutta ole. Säännöksellä tarkoitetaan puhtaasti henkilökohtaisten tarpeita eli kappaleita saa valmistaa esimerkiksi opiskelua tai harrastusta varten. Kaikenlainen taloudellinen hyötyminen näistä kappaleista on siten kielletty. Rajoitussäännöksiin kuuluu myös siteeraaminen, arkistojen ja kirjastojen oikeus valmistaa teoksista kappaleita ja välittää teoksia yleisölle sekä teosten saattaminen vammaisten käytettäväksi. (Haarmann 2012, 94–95.) Yksityiseen käyttöön kohdistuva kopiointi voi tapahtua millä tahansa menetelmällä, kuten valokopioimalla tai nauhoittamalla. Kappaleiden valmistaminen yksityiseen käyttöön ei koske tietokoneohjelmia, tietokoneella luettavassa muodossa olevan kappaleen valmistamista tällaisessa muodossa olevasta tietokannasta eikä rakennusteoksen valmistamista (TekijäL 12§ 4 mom.). Tähän löytyy kuitenkin poikkeus tekijänoikeuslaista, jota käsitellään myöhemmin ohjelmistoja koskevassa jaksossa. Muista tietokoneella luettavissa olevista teoksista, kuten e-kirjoista saa valmistaa kappaleita yksityiseen käyttöön samoin kuin muista teoksista. Kun teoksesta on valmistettu joskus kappale yksityiseen käyttöön, sitä ei milloinkaan saa luovuttaa muuhun tarkoitukseen. (Haarmann 2005, 181–183.)

Siteeraus- eli lainausoikeuden perusteella julkistetusta teoksesta saa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa (TekijäL 22 §). On tärkeää, että on mahdollisuus vedota aikaisempiin teoksiin, erityisesti tieteellisessä kirjallisuudessa siteerausoikeuden avulla voidaan käydä tieteellistä keskustelua. Kaikenlaisista teoksista voidaan ottaa lainauksia. Kirjallisuussitaatit ovat kaikkein yleisimpiä, mutta myös sävellysteoksissa niitä on runsaasti. Taideteoksissa sitaatit ovat sen sijaan harvinaisempia. Lainaaminen edellyttää hyvää tapaa ja asiallista yhteyttä lainaajan teokseen. Hyvää tapaa ei ole esimerkiksi poimia vain hyviä tai huonoja osia ja siten tehdä omasta työstä mielenkiintoisempi tai huvittava. Mainonnassa sitaatteja ei ole pidetty sopivina, mutta kirjallimoituksissa on tavallista siteerata teosta sitä koskevissa arvosteluissa. (Haarmann 2005, 188–189.)

Normaalia siteerausoiikeutta laajemmin voidaan lainata kirjoituksia sanomalehdistä tai aikakauskirjoista. Tekijäl 23 § 1 momentin mukaan sanomalehteen tai aikakauskirjaan saa ottaa kirjoituksen toisesta sanomalehdestä tai aikakauskirjasta, jollei siinä ole jälkipainantakieltoa. Laajemman lainausoikeuden tarkoituksena on antaa lukijoille tietoja sekä poliittisista että taloudellisista päivän tapahtumista, joka onkin lehdistön tehtävä. Oletuksena on, ettei päivän tapahtumaa koskevan artikkelin kirjoittajaa haittaa kirjoituksen saama laaja levikki. (Haarmann 2005, 193.)

Tässä opinnäytetyössä ei ole mahdollista tutustua laajasti kaikkiin rajoituksiin, joten tässä mainintana vielä muutama, joihin lukija voi halutessaan tutustua paremmin: vapaa esittämisoiikeus, julkisten lausumien toisintamisoikeus, opetuksessa käytettävät kokoomateokset, kappaleiden valmistaminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa sekä asiakirjajulkisuus ja oikeudenhoito. (Haarmann 2005, 194–224.)

3.5 Suoja-aika

Tekijänoikeus ei ole voimassa ikuisesti, joten se on ajallisesti rajoitettu. Suojan alkaminen ei edellytä rekisteröintiä tai muuta vastaavaa ilmoitusta, vaan se alkaa heti, kun suojan kohde on luotu eli silloin kun suojan saamiseksi vaaditut edellytykset täyttyvät. Teoksen suoja-ajan on mahdollista alkaa jo luonnosteluvaiheessa, jos se silloin täyttää teostasovaatimukset (esimerkiksi KKO 1988:82). Suoja-ajan alkamisen merkiksi ei tarvitse käyttää © -merkkiä. Toisaalta copyright- tai © -merkinnöillä ei ole oikeutta luovaa vaikutusta eli ne eivät tee teoksesta tekijänoikeudella suojattua, jos se ei täytä vaatimuksia. (Harenko 2006, 356–357.)

Tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta. Tekijänoikeus poikkeaa siinä mielessä monista muista immateriaalioikeuksista (patentti, tavaramerkki, mallisuoja), että suoja-aika ei ole sidottu suojan alkamisajankohtaan. Suoja-aikadirektiivillä on yhdenmukaistettu EU:n alueella tekijänoikeuden voimassaoloa. Suoja-aika on sama kaikille teoksille, vaikka suoja-ajan merkitys korostuu enemmän eräissä teoslajeissa. Esimerkiksi musiikki saattaa olla kiinnostuksen kohteena useita vuosikymmeniä tai jopa vuosisatoja, mutta tietokoneohjelman kohdalla teknologia voi kehittyä niin nopeasti, että ohjelma menettää nopeasti merkityksensä. (Harenko 2006, 357–359.)

Suoja-aika lasketaan siten, että jos tekijä kuolee vuoden 2015 aikana, aloitetaan 70 vuoden laskeminen vuoden 2016 alusta. Tässä tapauksessa suoja olisi voimassa 31.12.2084 asti. Suoja-ajasta on olemassa pari erityissäännöstä. Mikäli teoksella on useampi tekijä, lasketaan 70 vuotta siitä, kun viimeinen tekijä kuolee. Näin ollen jos ensimmäinen tekijä kuolee vuonna 2020 ja toinen 2050, myös vuonna 2020 kuolleen tekijän jälkeläiset saavat suojaa ”ylimääräiset” 30 vuotta. Toinen erityissäännös vaikuttaa elokuvateoksiin. Se, kuka on elokuvateoksen tekijä, voi riippua siitä, minkä maan lainsäädännön kannalta asiaa tarkastellaan. EU:n suoja-aikadirektiivin yhteydessä on ollut tarkoitus yhdenmukaistaa myös elokuvien suoja-ajan määräytymistä jäsenvaltioissa. Direktiivin 2 artiklassa on lueteltu seuraavat tekijätahot, jotka voidaan ottaa huomioon suoja-aikaa määrittäessä: elokuvan pääohjaaja, käsikirjoittaja, vuoropuhelun kirjoittaja tai nimenomaisesti kyseistä elokuvateosta varten luodun musiikin säveltäjä. Elokuvateoksen tekijänoikeus on siten voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut näistä henkilöistä viimeiseksi kuolleen kuolemasta. (Harenko 2006, 359–360.)

On mahdollista, että teoksen tekijä ei ole tiedossa. Tällaisissa tapauksissa suoja-aika lasketaan teoksen julkistamisesta alkaen 70 vuotta eteenpäin. Jos teosta ei ole edes julkaistu, lasketaan 70 vuotta siitä, kun teos luotiin. (TekijäL 44 §.)

Suoja-ajan päättyessä, teos on täysin hyödynnettävissä tekijänoikeuden estämättä. Sekä taloudelliset että moraaliset oikeudet lakkaavat olemasta. Suoja-ajan päätymisen jälkeen on kuitenkin otettava huomioon tekijänoikeuslain 53 §:n mukaiset säännökset klassikkosuojasta. Sen perusteella on mahdollista kieltää sellainen menettely, joka loukkaa taiteellisen tai kirjallisen teoksen sivistyksellisiä etuja. (Harenko 2006, 361.)

3.6 Tekijänoikeuden siirtyminen

Tekijänoikeuslain 3 luku käsittelee oikeuden siirtymistä. Tekijänoikeus on varallisuusoikey ja sen siirtyminen on monin osin tahdonvaltaista, joten niistä sopiminen on mahdollista. Osapuolten sopimusvapaus on pääsääntö ja poikkeukset on todettu erikseen. Esimerkiksi tietokoneohjelmien kohdalla on rajoituksia, jotka tekevät niitä koskevat sopimukset tehottomiksi. Lain 1 §:n mukaisesti tekijänoikeus on luovutettavissa kokonaan tai osittain. Kappaleen luovuttaminen ei tarkoita tekijänoikeuden luovutusta. Alkuperäinen tekijä voi luovuttaa oikeutensa esimerkiksi työnantajalleen tai omistamalleen yhtiölle. Sitä, kenelle oikeus on mahdollista luovuttaa, ei ole laissa rajoitettu. Luovutuksen saaja

voi olla sekä oikeushenkilö että luonnollinen henkilö. Luovuttaminen käsittää kaikenlaiset luovutukset: vastikkeelliset, kuten myyminen tai vaihto ja vastikkeettomat, kuten lahjoitus. (Harenko 2006, 279, 281–282.)

Luovutustilanteita on erilaisia riippuen mistä näkökulmasta niitä katsoo. Kyse voi olla alkuperäisen oikeudenhaltijan eli tekijän tekemästä luovutuksesta tai luovutuksensaajan tekemästä luovutuksesta, jolloin on kyse edelleen luovutuksesta. Edelleen luovutus on 28 §:n mukaisesti kielletty ellei siitä ole erikseen sovittu. Saman pykälän mukaisesti teoksen muuttaminen on kielletty. Esimerkkitalanne: kirjoittaja kirjoittaa artikkelin, jonka oikeudet hän luovuttaa sanomalehden kustantajalle. Tämä kustantaja julkaisee artikkelin ja luovuttaa oikeudet eteenpäin seuraavalle kustantajalle, joka kääntää teoksen toiselle kielelle ja siirtää näin syntyneen artikkelin julkaistavaksi jossain muualla. Tekijänoikeudelliset sopimusketjut voivat siten olla pitkiä ja niiden on oltava aukottomia, jotta käyttö on todellisuudessa asianmukaista ja luvallista. (Harenko 2006, 282.)

Tekijänoikeuden perustuessa sopimukseen on sen, joka vetoaa kyseiseen sopimukseen, tarvittaessa voitava näyttää sopimus toteen. Puhutaan näyttötaakasta, josta ei poiketa edes tietokoneohjelmia koskevan 40 b §:n kohdalla. Vaikka tietokoneohjelman oikeudet siirtyvät työsuhteessa ilman nimenomaista luovutussopimusta, siirtyminen edellyttää työsuhteen tai työsuhteen olemassaoloa. (Harenko 2006, 283.) Tarkemmin kyseisestä tietokoneohjelmia koskevasta poikkeusta käsitellään ohjelmistoja koskevassa jaksossa.

Tekijän luovuttaessa oikeutensa, tulee luovutuksensaaja alkuperäisen tekijän sijaan. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että alkuperäinen tekijä ei voi toistamiseen luovuttaa samaa oikeutta toiselle. Tyypillistä kokonaisluovutukselle on, että se on rajoittamaton ajallisesti ja käyttöalaltaan. Tekijä voi luovuttaa myös vain osan taloudellisista oikeuksista ja pitää loput itsellään. Esimerkiksi voidaan luovuttaa rajoitettu käyttöoikeus, jonka mukaan teos, kuten artikkeli, voidaan julkaista vain paperisessa muodossa tai kertajulkaisu-oikeus. Tekijänoikeus voidaan myös luovuttaa yhteisvalvontajärjestölle siten, että se valvoo teoksen käyttöä ja myöntää niihin käyttöoikeuksia sovituin ehdoin. Rajoitettujen luovutusten yhteydessä tekijä pystyy niin sanotusti viipaloimaan ja annotelemaan oikeutensa rajoittamalla luovutusta alueellisesti, ajallisesti ja asiallisesti. (Harenko 2006, 283–284.)

Osittaisluovutukset ovat luonteeltaan joko yksinomaisia tai yksinkertaisia. Yksinomainen eli eksklusiivinen osittaisluovutus tarkoittaa, että tekijä itse eivätkä luonnollisesti muukaan kuin luovutuksensaaja voi hyödyntää teosta luovutuksen tarkoittamalla tavalla. Yksinkertaisen eli rinnakkaisen osittaisluovutuksen tilanteessa luovutuksensaaja saa käyttää teosta hyväkseen, kuten on sovittu, mutta myös muut voivat hyödyntää teosta samalla tavalla ja jopa samaan aikaan. Yksinkertaiselle osittaisluovutukselle yleisempiä nimityksiä ovat käyttö lupa tai lisenssi. (Haarmann 2005, 298–299.)

Kuten aiemmin on ilmennyt, tekijänoikeuslaki on tehty tekijän suojaamiseksi. Tämän vuoksi myös tekijänoikeuden luovutussopimuksia tulee tulkita tekijän kannalta katsottuna. Sopimusoikeudellisessa kirjallisuudessa on huomautettu, että tulkittaessa sopimuksia huomiota tulee kiinnittää sopijapuolten tosiasialliseen asemaan. Tilanteet, joissa myöhemmin ilmenee teokselle laajempia käyttömahdollisuuksia, voivat aiheuttaa tulkintavaikeuksia. Tilannetta voidaan katsoa kahdelta kannalta: 1) jos sopimuksessa ei ole erikseen sovittu kyseisestä hyödyntämisestä, sitä ei saa hyödyntää; tai 2) voidaan katsoa, että sopimus kattaa kaikki hyödyntämisen muodot. Jokaista sopimusta on kuitenkin tarkasteltava erikseen ja tehtävät tulkinnat sen perusteella. (Haarmann 2005, 304–306.)

Teoksia tehdään paljon työsuhteessa, mutta tekijänoikeuslaista ei – tietokoneohjelmia lukuun ottamatta - löydy erityissäännöksiä siitä, kenelle tekijänoikeus kuuluu ja miten sitä saa hyödyntää. Osapuolilla on näin ollen mahdollisuus yksilöllisesti tai kollektiivisesti sopia tekijänoikeuden siirtymisestä. Tällöin sovelletaan yleisiä sopimusoikeudellisia sääntöjä ja tekijänoikeuslain yleisiä määräyksiä oikeuden siirtymisestä. (Haarmann 2005, 322.)

Tekijänoikeus voi siirtyä myös kuoleman johdosta, tällöin sovelletaan avio-oikeutta, perintöä ja testamenttia koskevia säännöksiä. Tekijänoikeuden siirtyessä kuoleman johdosta tekijän puolisolle, perilliselle tai testamentinsaajalle, on siirtymä täydellinen eli tarkoitetaan, että sekä taloudelliset että moraaliset oikeudet siirtyvät seuraajalle. Tekijän oikeuden ulosmittaaminen on käytännössä melko hankalaa, koska TekijäL 42 § rajoittaa sitä tuntuvasti. Sen mukaan tekijänoikeutta ei ole lupa ulosmitata tekijältä itseltään eikä siltä, jolle se on siirtynyt avio-oikeuden, perinnön tai testamentin perusteella. Ulosmittaus koskee siten ainoastaan tahoja, joille tekijä on siirtänyt oikeutensa. Lähtökohtaisesti luovutuksensaaja ei saa luovuttaa oikeutta eteenpäin (TekijäL 28 §), joten myöskään tällöin

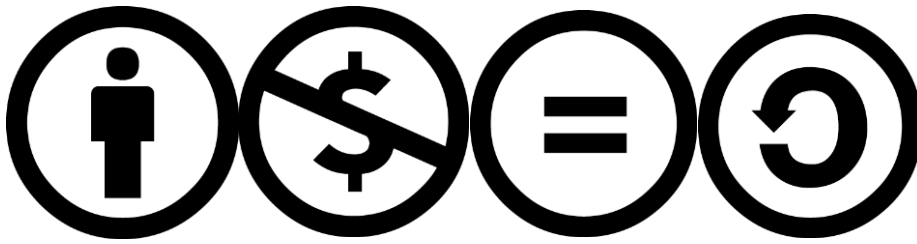
ulosmittaus ei onnistu. Ulosmittaus edellyttää siis, että tekijänoikeus on siirtynyt tekijältä siten, että luovutuksensaaja saisi luovuttaa sen edelleen. (Haarmann 2005, 326–328.)

3.7 Lisensoinnista

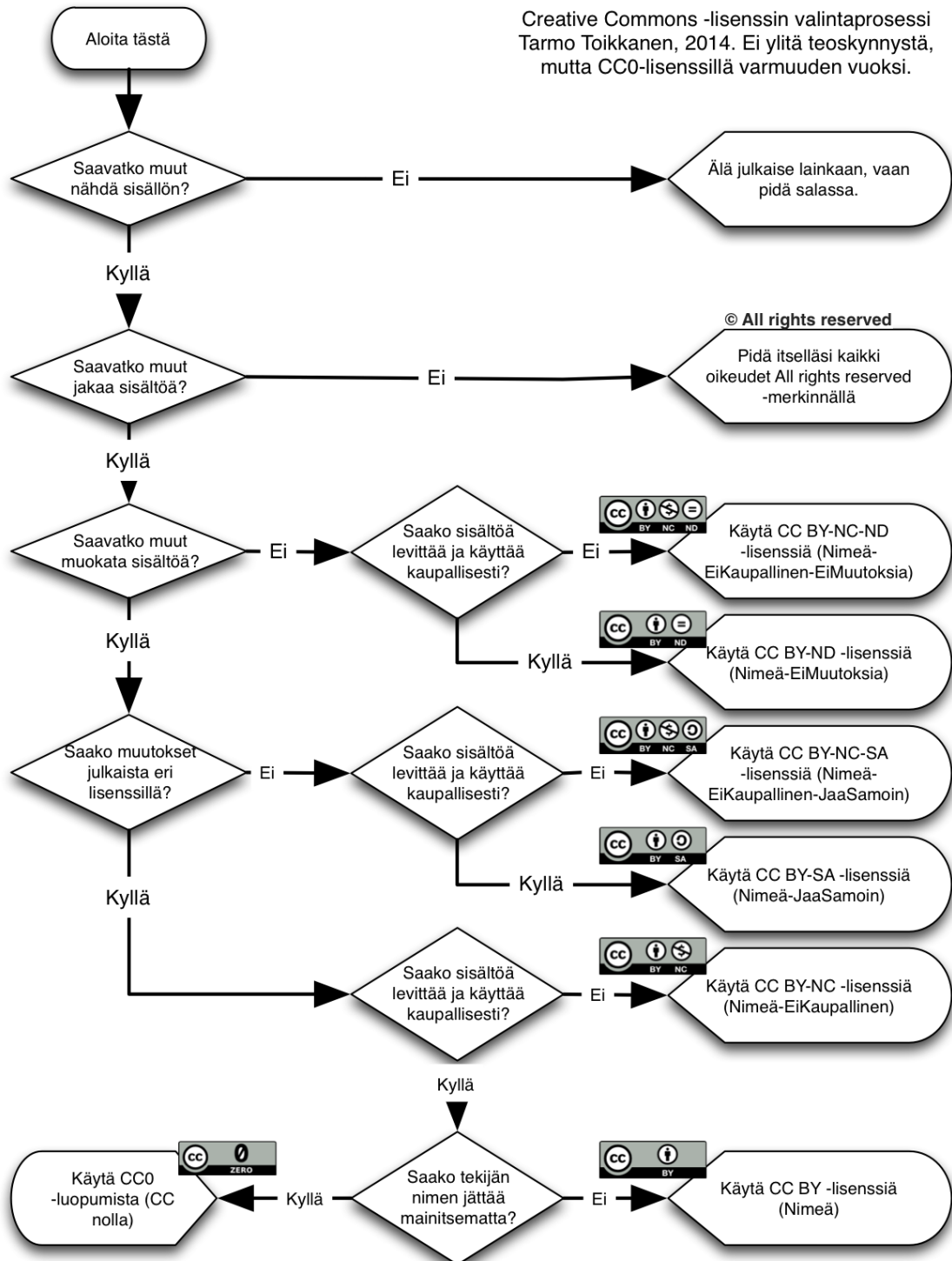
Lisensoinnilla on tarkoitus sopia oikeuksista ja velvollisuuksista oikeudenhaltijan ja käyttäjän välillä. Lähtökohtaisesti käyttäjä saa tietyt rajatut oikeudet hyödyntää esimerkiksi ohjelmistotuotetta tai vastaavaa muuta lisensoitua tuotetta. (Välimäki 2009, 149–150.) Seuraavaksi esitellään Creative Commons -lisenssit havainnollistamaan lisenssien käyttöä.

Creative Commons on ei-kaupallinen organisaatio, jonka tavoitteena on edistää luovuuden ja tiedon jakamista sekä käyttöä maksuttomien lakityökalujen avulla. Creative Commons -lisensseillä on mahdollista antaa erilaisia vapauksia käyttäjälle, katsojalle tai kokeijalle. Erilaiset tilanteet on mahdollista ottaa huomioon yhdistelemällä erilaisia ehtoja. CC-lisenssit eivät korvaa millään tavalla tekijänoikeuksia, vaan toimivat niiden rinnalla, mahdollistaen teoksen käyttöehtojen määrittämisen omien tarpeiden vaatimalla tavalla. CC-lisenssien käyttö on tehty erityisen helpoksi, koska se ei vaadi mitään lupia tai rekisteröitymistä. Kun halutaan julkaista jotain CC-lisenssillä, merkitään lisenssi ohjeiden mukaisesti teokseen tai sen yhteyteen. Silloin kun hyödynnetään CC-lisensoitua teosta, tulee lisenssin ehtoja noudattaa ja ilmoittaa alkuperäisen tekijän nimi ohjeiden mukaisesti. (Creative Commons 2015.)

Lisenssiehtoja ovat seuraavat Nimeä (BY, ByAttribution), EiKaupallinen (NC, NonCommercial), EiMuutoksia (ND, NoDerivates) ja JaaSamoin (SA, ShareAlike). Nimeä-ehto tarkoittaa, että teosta ja sen pohjalta tehtyjä muokattuja versioita saa kopioida, välittää, levittää ja esittää, kunhan tekijän nimi on mainittu alkuperäisenä tekijänä. EiKaupallinen-ehto kieltää teoksen kaupallisen käytön, muutoin teosta saa kopioida, välittää, levittää ja esittää. EiMuutoksia-ehto ei salli muokattujen versioiden tekemistä alkuperäisestä teoksesta, mutta kopioiminen, välittäminen, levittäminen ja esittäminen ovat mahdollisia. JaaSamoin-ehto ilmaisee, että muokattuja teoksia saa julkistaa ainoastaan samalla lisenssillä eteenpäin kuin alkuperäisen teoksen lisenssi. Kuvassa 3 ovat eri lisenssiehtojen kuvakkeet. Kuva 4 puolestaan ilmentää CC-lisenssin valintaprosessia. (Creative Commons 2015.)

Kuva 3. CC-lisenssiehdot BY, NC, ND ja SA

Kuva 4. CC-lisenssin valintaprosessi

3.8 Tekijänoikeuden loukkauksista

Tekijänoikeuden loukkauksella tarkoitetaan tekijänoikeudella suojatun teoksen käyttämistä vastoin tekijänoikeuslain säännöksiä. Kyse voi olla teosten luvattomasta valmistamisesta, yleisön saataviin saattamisesta tai piraattilevyjen maahantuonnista, mutta myös moraalisten oikeuksien ja teknisten toimenpiteiden loukkaukset katsotaan tekijänoikeusloukkauksiksi. (antipiracy.fi 2015)

Tekijänoikeuden rikkomuksista säättävät tekijänoikeuslaki ja rikoslaki (19.12.1889/39) yhdessä. Vahingonkorvauksesta säättää vahingonkorvauslaki (31.5.1974/412). Sanktiosäännökset löytyvät tekijänoikeuslain 7 luvusta ja vastaavasti rikoslain 49 luvusta. Tekijänoikeuden loukkauksella tarkoitetaan tekijälle tai tekijänoikeuden haltijalle kuuluvan suojan rikkomista. Alkuun tulee selvittää, kohdistuuko väitetty loukkaus suojattuun aineistoon ja tämän jälkeen voidaan arvioida loukkauksen kohdistumista taloudellisiin ja moraalisiin oikeuksiin. Rikosoikeudellisesti tärkeitä huomioon otettavia seikkoja ovat tunnusmerkistön mukaisuus, teon oikeudenvastaisuus ja tekijän syyllisyys. Kaikkien näiden edellytysten tulee täytyä, jotta kyseessä olisi rikos, josta sen tekijä on rikosoikeudellisesti vastuussa. Siviilioikeudellisen vahingonkorvausvastuun keskeisenä tunnusmerkkinä on henkilön oma toiminta eli huolimattomuus, jota kutsutaan tuottamusvastuuksi. Vastuu voi olla myös tuottamuksesta riippumatonta, jos toiminta on katsottava erityisen vaaralliseksi. (Sorvari 2007, 1-2.)

Oikeudelliset seuraamukset, jotka johtuvat oikeudenloukkauksesta, voidaan jakaa rangaistuksiin, turvaamistoimenpiteisiin, hoidollisiin ja hallinnollisiin toimenpiteisiin sekä vahingonkorvaukseen. Keskeisimpiä rangaistuksia ovat esimerkiksi sakko ja vankeus. Turvaamistoimenpiteitä ovat muun muassa menettämisseuraamukset kuten ajokielto tai liiketoimintakielto. Hoidolliset seuraamukset koskevat esimerkiksi syyntakeettoman (eli henkilö, joka on kykenemätön ymmärtämään tekoaan) teon jälkiseurauksia kuten mielen-tilatutkimuksia. Hallinnollisia seuraamuksia ovat rikosrekisterimerkinnät ja rikemaksut. Siviilioikeuden alalla vahingonkorvaus on keskeisin seuraamus. Tekijänoikeuden seuraamusjärjestelmä koostuu rangaistuksesta, hyvityksestä, vahingonkorvauksesta ja laittomaan teoskappaleeseen kohdistuvista toimista. On mahdollista määrätä liiketoiminta-

kielto, jota ei kuitenkaan säännellä tekijänoikeuslaissa. Yleisesti määritellyn oikeudenloukkauksen lisäksi tekijänoikeuslaissa on säädetty rangaistavaksi myös muita tekoja (ks. TekijäL 56 b-f §:t). (Sorvari 2007, 2-3.)

Tekijänoikeusrikoksesta on kyse, kun joku loukkaa toisen oikeutta rikoslain 49 luvun 1 §:ssä lueteltuihin suojan kohteisiin tai tuo laittomasti valmistetun teoksen maahan tai Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi. Tekijänoikeusrikkomuksesta on kyse silloin, jos 1) vastoin tekijänoikeuslain säännöksistä valmistetaan teoksesta kappale tai saatetaan teos yleisön saataviin tai rikotaan säännöksiä moraalisisista oikeuksista; 2) muutoin rikotaan sellaista tekijänoikeuslain säännöstä, jolla suojataan tekijänoikeutta tai erikseen laissa mainittuja lainkohtia; tai 3) tuodaan maahan tai kulkukauttatuontina laittomasti valmistettuja teoskappaleita (TekijäL 56 a §). Käytännössä tekijänoikeusrikos ja -rikkomus sääntelevät samaa oikeudenloukkausta, jossa rikos on törkeämpi ja rikkomus lievempi tekemuoto. (Sorvari 2007, 27.)

Tekijänoikeusrikkomuksen rangaistavuuden edellytyksenä on, että teko on tehty tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta. Rangaistuksena tekijänoikeusrikkomuksesta on sakko. Kuten aiemmin sanottu, tietokoneohjelmia ja tietokantoja ei ole sallittua kopioida tietokoneella luettavassa muodossa edes yksityiseen käyttöön (TekijäL 12.4 §). Kuitenkin lain 56 a § pykälän mukaan kyseinen yksityinen kopioiminen ei ole rikosoikeudellisesti rangaistavaa. Tästä voi silti seurata korvausvelvollisuus oikeudenhaltijoille vahingonkorvauksen perusteella.

Käytettäessä teosta luvattomasti on käyttäjä velvollinen korvaamaan kohtuullisen hyvityksen tekijälle. Sillä ei ole merkitystä, onko käyttäjä tietoinen käytön luvattomuudesta, joten myös sellainen henkilö, joka on hyvässä uskossa käyttänyt teosta, joutuu maksamaan hyvityksen, jos hänellä ei ole asianmukaista lupaa. Hyvityksen suuruus on yleisesti ottaen vähintään se hinta (lisenssihintaa), jonka käyttäjä olisi joutunut normaalissa tilanteessa maksamaan. Hyvityksen lisäksi käyttäjä joutuu mahdollisesti maksamaan vahingonkorvausta kaikesta muusta menetyksestä sekä kärsimyksestä ja muusta haitasta. Vahingonkorvauksen suuruus arvioidaan erikseen jokaisen tapauksen kohdalla. Pääsääntö on, että korvauksena on suoritettava vahingon täysi määrä. Tämä tarkoittaa, että vahingonkärsijän tulee päästä korvauksen johdosta sellaiseen asemaan, jossa hän olisi ilman

luvattoman käytön tapahtumista. (Kopioisto 2015.) On tärkeää huomata, että kokonaisuudessaan tekijänoikeussuojan rikkomisesta aiheutuvat korvaukset (sakko, hyvitys, vahingonkorvaus) voivat nousta erittäin suuriksi.

Teoksen käyttäminen ei välttämättä riko tekijänoikeutta, mutta se voi rikkoa jotain muita lainsäädännössä suojattuja oikeuksia. Henkilötietojen suoja tulee ottaa huomioon esimerkiksi kun kyse on valokuvassa esiintyvistä henkilöstä ja valokuva julkaistaan. Tällaisessa tilanteessa tarvitaan lupa kuvassa esiintyvältä henkilöltä, jotta se valokuva voidaan julkaista. (Korpela 2015.)

4 TEKIJÄNOIKEUDEN SUOJA ICT-ALALLA

4.1 Ohjelmistot

Tekijänoikeus sopii hyvin tietokoneohjelmille, koska se ei edellytä muotovaatimuksia ja lisäksi se on maksuton, näin ollen se sopii sekä harrastelijoille että ammattilaisille. Kuten aiemmin on mainittu, tekijänoikeutta ei tarvitse rekisteröidä eikä se edellytä copyright-merkin käyttöä. Tietokoneohjelmaa voidaan katsoa monesta eri näkökulmasta. Ohjelmoijan näkökulmasta se on ohjelmointikielellä kirjoitettua lähdekoodia ja lähdekoodin arkkitehtuurin suunnittelua. Jotta ohjelmaa voidaan käyttää, käännetään lähdekoodi tietokoneella luettavaksi konekieleksi (objektikoodiksi). Tietokoneohjelma on käyttäjän näkökulmasta kuvia, tekstiä, symboleita ja toiminnallisuutta, jotka ilmenevät tietokoneen ruudulla. Koska näkökulmia on useampi, kysymykseksi jää, mikä on tekijänoikeudella suojattua. (Välimäki 2009, 16–17.)

Tietokoneohjelmien tekijänoikeusdirektiivi lähtee ohjelmoijan ja koodin näkökulmasta. Bernin tekijänoikeuskonventiossa määritellään teos: tietokoneohjelmat on suojattu kirjallisina teoksina (artikla 1). Tekijänoikeuslain esitöissä tietokoneohjelma on määritelty seuraavasti: ”Tietokoneohjelmaa voi luonnehtia joukoksi käskyjä, jotka saavat tietokoneen suorittamaan halutun toiminnan.” (HE 161/1990.) Lakiin tietokoneohjelman määritelmää ei ole otettu, koska sitä ei ole katsottu tarpeelliseksi. Käskyjoukko on kirjallista ilmaisua, joka saa suojaa kuten muutkin kirjalliset teokset. Vakiintuneen käytännön mukaan sekä lähdekoodi että siitä käännetty konekielinen versio ovat tekijänoikeudella suojattuja. Ensimmäinen vaihtoehto on ajatella, että ohjelma on kuvattu lähdekoodissa ja konekielinen versio on muunneltu alkuperäisestä teoksesta, kuten romaani olisi käännetty toiselle kielelle. Toinen ajattelutapa on, että teos on alkuperäinen lähdekoodi ja konekielinen ajettava versio on siitä valmistettu yksittäinen teoskappale. (Välimäki 2009, 17.)

Esitöissä sanotaan, että tietokoneohjelmalla tarkoitetaan ”käskyjä, jotka saavat suorittamaan halutun toiminnan”, mutta on otettava kuitenkin huomioon, että toimimattomuus ei ole este suojan saamiseksi. Ei voi vaatia, että käskyjoukko toimisi aina halutulla tavalla, koska se sulkisi suojan ulkopuolelle toimimattomat ja virheelliset ohjelmakoodit. Siten on helpompi ajatella, että tietokoneohjelma on joukko käskyjä, jotka ohjelmoija on kirjoittanut päästäkseen haluttuun toiminnalliseen lopputulokseen. On huomioitava, että

muitakaan kirjallisia teoksia ei arvioida sen perusteella, aiheuttavatko ne lopulta tekijän tavoitteleman elämyksen tai tunnevyöryn lukijan ajattelussa. Oleellista on arvioida, onko tietty teko (kirjoittaminen, maalaaminen tms.) tekijänoikeudellisesti relevanttia. Sillä miten koodi on tallennettu, ei ole merkitystä, vaan myös paperille kirjoitettu koodi on yhtäläillä suojattua kuin tiedostoon tai piirilevyllä. (Välimäki 2009, 17–18.)

Teostason arviointiin kuuluu tietokoneohjelmien kohdalla omia piirteitä. Tietokoneohjelmien tekijänoikeusdirektiivin mukaan ohjelman tulee olla tekijän itsenäinen luomus. Direktiivissä ilmaistaan jossain määrin, että laadullisia ja esteettisiä näkökulmia ei pitäisi ottaa huomioon, joten tästä voisi ehkä päätellä, että teoskynnystä ei ole ollenkaan. Tekijänoikeuslain esitöissä kuitenkin ilmaistaan ohjelman teostasosta seuraavasti: ”Luovuus ja omaperäisyys ilmenee ensi sijassa ohjelman tekijän tekemissä valinnoissa tietojenkäsittelyongelman ratkaisun ohjelmallisessa toteuttamisessa. Jos tietojenkäsittelytehtävään on olemassa ainoastaan yksi ratkaisu, johon päädytään mekaanisesti ulkoisten vaatimusten sanelemana, ei ohjelma ilmennä ohjelman tekijän luovaa ja omaperäistä panosta.” (HE 161/1990.) Jokaisen teoksen kohdalla on kuitenkin arvioitava erikseen, ylittääkö teos teostasoon.

Teoskynnys on näin ollen ohjelmistojen kohdalla matalalla, mutta täysin alkeellisia ohjelmia ei kuitenkaan suojata. Direktiivissä ilmaistu teoskynnys vastaa käytännössä yhdysvaltalaisista copyright-näkökulmaa. Sen mukaan tietokoneohjelman suojaaminen edellyttää ainoastaan objektiivisesti arvioitua omaperäisyyttä. Vaikka esitöissä puhutaan ohjelmoijan tekemistä valinnoista, teostasoon yltämiseen ei vaadita, että ohjelma jotenkin ilmentäisi tekijän persoonallisuutta. (Välimäki 2009, 19.)

Kuten ylempänä on ilmennyt, kaikki koodi ei ole suojattu tekijänoikeudella. Direktiivin ensimmäisessä artiklassa ilmaistaan tekijänoikeuden keskeinen sisältö, että tekijänoikeus koskee vain ilmaisua, mutta ei sen takana olevia ideoita. Direktiivissä tarkennetaan, että ohjelman loogiset periaatteet, algoritmit ja ohjelmointikielten syntaksi ja semantiikka, kun ne perustuvat ideoille ja periaatteille, eivät saa tekijänoikeussuojaa. Sama asia on ilmaistu tekijänoikeuslain esitöissäkin ja rajanvetoa on perusteltu sillä, että tekijänoikeus ei monopolisoi ideoita, joten se tekee siitä joustavamman. Tekijänoikeus suojaa luovaa työtä edistäen kuitenkin kilpailua jättämällä ideat ja systeemit kaikkien käytettäväksi. (Välimäki 2009, 19–20.)

Ohjelmoinnissa idea ja ilmaisu voivat sekoittua, joten rajanveto niiden välillä tulee tehdä tapauskohtaisesti ottaen huomioon seuraavia kriteereitä. Idea voidaan rinnastaa ohjelman tarkoitukseen ja jos idea voidaan ilmaista ainoastaan yhdellä tavalla, sitä ei suojata. Liian yksinkertaisia ideoita, kuten valot päällä/pois ei suojata, koska tällöin tilaisuutta omaperäiseen ja itsenäiseen luomistyöhön ei ole. Myöskään käskysarjat, jotka on muodostettu käyttöohjekirjan mukaisesti, eivät voi luonnollisestikaan saada suojaa omaperäisyyden puuttuessa. Tietokoneohjelman lähdekoodi voi sisältää osia, jotka eivät saa tekijänoikeussuojaa, mutta kyseiset osat tukevat lähdekoodin takana olevia ideoita. (Välimäki 2009, 20–21.)

Ei ole riittävää luonnehtia ohjelmaa vain käskyinä ja koodina. Kuten aiemminkin mainittu, työ voidaan nähdä koodin rakenteen ja eri moduulien välisten rajapintojen arkkitehtuurisena suunnitteluna eikä vain mekaanisena käskyjen kirjoittamisena. Käyttäjän näkökulmasta ohjelma on aivan muuta kuin koodia ja käyttöliittymä on siten keskeinen osa tietokoneohjelmaa. Arkkitehtuuri ja käyttöliittymä ovat eri abstraktiotasolla koodiin verrattuna ja niiden tekijänoikeussuoja on ollut kiistanalainen. Tietokoneohjelmien tekijänoikeusdirektiivin mukaan tietokoneohjelmaan kuuluva suunnitteluaineisto on suojattu samoin kuin itse ohjelma. Tämä on tulkittu siten, että esimerkiksi vuokaaviot, joissa hahmotellaan ohjelman loogista rakennetta, ovat suojattuja. Oikeuskäytäntöä on tästä vain vähän, eikä se ole yhtenevää, joten asia on hieman epäselvä siltä osin. Joissakin tapauksissa arkkitehtuuria on tulkittu suojatuksi tekijänoikeudella, mutta eri teostyyppinä kuin tietokoneohjelmana. (Välimäki 2009, 21–22.)

Vaikka arkkitehtuuri tai suunnitteluaineisto olisikin riittävän omaperäistä saadakseen suojaa, voi kuka tahansa implementoida arkkitehtuurin ja luoda uuden itsenäisen teoksen, johon alkuperäisellä arkkitehtuurin luojalla ei ole enää oikeutta. Esimerkiksi tekijänoikeus tekniseen standardiin, jossa määritellään, minkälaisia arkkitehtuurisia ratkaisuja on käytettävä muun muassa rajapinnoissa yhteensopivuuden takaamiseksi, ei aseta standardin implementoijalle rajoitteita, jotka perustuisivat tekijänoikeuteen. Jos taas arkkitehtuurissa määritellään, että ohjelmistossa on käytettävä jotain erityistä lähdekoodikirjastoa, tekijänoikeus voi olla relevantti. Käyttöliittymien osalta ainakin yhdysvaltalaisissa tapauksissa on vahvistettu, että pääsääntöisesti niiden funktionaalisuus ei saa tekijänoikeussuojaa: esimerkiksi tapaus Lotus v. Borland 1995. (Välimäki 2009, 23–26.)

Ohjelmistojen kohdalla tekijä on aina ohjelmoija. Yritys tai muu oikeushenkilö ei voi olla tekijä, mutta ohjelmoija voi siirtää tekijänoikeutensa oikeushenkilölle. Ohjelmistonkehitysprojektissa ohjelmiston arkkitehtuurin, määritelmien tai vaatimusten laadinta ei anna tekijänoikeutta valmistuvaan ohjelmistoon. Tekijänoikeus kuuluu tässäkin tapauksessa henkilölle, joka kirjoittaa konkreettisen lähdekoodin. Tekijän tunnistaminen ei ole aina yksinkertaista. TekijäL 7 § mukaan tekijäksi katsotaan se, jonka nimi on teoksessa ”yleiseen tapaan”. Ohjelmistojen kohdalla tekijän nimi voi näkyä esimerkiksi fyysisellä tallennusmedialla, ohjekirjoissa, lähdekoodissa tai tietokoneen ruudulla ohjelmaa ajettaessa. Jos tekijän tai tekijöiden nimet puuttuvat, kustantaja tai julkaisija edustaa tekijää, kunnes tekijä on selvitetty. (Välimäki 2009, 26.)

Kuten aiemmin on mainittu, teoksella voi olla useita tekijöitä. Erityisesti ohjelmistojen kohdalla on erittäin todennäköistä, että ohjelmistoprojekteissa on useita ohjelmoijia. Aikaisemmin mainittu yhteisteos on perustapaus, kun laaditaan ohjelmistoja ryhmätyönä. Tällaisessa tapauksessa keskeistä on, että ohjelmoijien panosta ei voi erottaa toisistaan. Sillä ei ole merkitystä milloin koodia kirjoitetaan, vaan yksi tekijä voi jatkaa tai täydentää aikaisemmin tehtyä osaa. Ohjelmoijien panos voi olla myös erilaista: toinen työostää front-end- ja toinen back-end-koodia. (Välimäki 2009, 27–28.)

Ohjelmistojen kohdalla kokoomateoksia syntyy erityisesti komponenttipohjaisessa ohjelmistokehityksessä. Kyseessä voi olla kokoomateos, jos ohjelma perustuu muiden tekijöiden laatimiin erillisiin komponentteihin, itsenäisiin aliohjelmiin tai kirjastorutiineihin. Eri komponenttien tekijöiltä tarvitaan lupa kokoomateoksen lisensoimiseksi, mutta kokoomateoksen tekijä saa tämän jälkeen valvoa itsenäisesti kokonaisuuteen kohdistuvia tekijänoikeuksia. (Välimäki 2009, 28–29.)

Suurin osa tietokoneohjelmista on aikaisemmin mainittuja yhteenliitettyjä teoksia, koska ne sisältävät koodin lisäksi muita osia, kuten kuvia ja tekstiä. Tekijänoikeuslain 4.1 §:n mukaan tekstin kielestä toiselle kääntäneellä on itsenäinen oikeus käännökseen. Tietokoneohjelmien kohdalla kyseinen säännös tulee merkitykselliseksi silloin, kun ohjelmoija sovittaa alkuperäisen lähdekoodin toiselle ohjelmointikielelle manuaalisesti. Toisin sanoen ohjelmoija kirjoittaa koodin uudestaan toisen kielen semantiikan ja syntaksin vaatimusten perusteella. Jos käännöksiin käytetään kuitenkin toista tietokoneohjelmaa, säännös menettää merkityksensä, sillä kääntävän tietokoneohjelman tekijä ei saa tekijänoikeutta käännökseen. (Välimäki 2009, 28–30.)

Kuten on useampaan otteeseen mainittu, yritykselle ei voi syntyä tekijänoikeutta, mutta se on erikseen luovutettavissa sopimuksella tai lain erityissäännöksellä. Tekijänoikeuslain 40 b §:n mukaan: ”Jos tietokoneohjelma ja siihen välittömästi liittyvä teos on luotu täytettäessä työsuhteesta johtuvia työtehtäviä, tekijänoikeus tietokoneohjelmaan ja teokseen siirtyy työnantajalle. Sama koskee vastaavasti myös virkasuhteessa luotua tietokoneohjelmaa ja siihen välittömästi liittyvää teosta.” Yritys saa siis pääsääntöisesti automaattisesti kaikki siirrettävissä olevat oikeudet tietokoneohjelmaan, eikä sen tarvitse maksaa työntekijälle tästä mitään erityiskorvausta. (Välimäki 2009, 31.) On otettava huomioon, että tämä koskee ainoastaan työsuhdetta, jolloin esimerkiksi harjoittelu tai siviilipalveluksena toteutunut työskentely ei kuulu säännöksen piiriin. Tilanne on kuitenkin katsottava tapauskohtaisesti ja aina tekijänoikeuksien siirtymisestä on mahdollista sopia nimenomaisin sopimuksin. (TN 1999:4)

Edellä mainittu säännös ei kuitenkaan päde luovuttamattomiin eli moraalisiin oikeuksiin kuten tekijän nimeen ja kunniaan. Säännöstä ei sovelleta myöskään tilanteessa, jossa ohjelma on laadittu selkeästi vapaa-ajalla esimerkiksi johonkin avoimen lähdekoodin projektiin. Säännös koskee ainoastaan tietokoneohjelmaa eli muut ohjelmaan liittyvät osat kuten kuvat ja tekstit eivät siirry automaattisesti ellei niistä ole erikseen sovittu esimerkiksi työsopimuksessa. Jos ohjelmoija ei ole työsuhteessa yritykseen, tekijänoikeuden siirtymisestä on aina sovittava erikseen. Lisensoinnin kannalta on tärkeää, että oikeuksien hallinta on kiistatonta. Yritys ei voi lisensoida tietokoneohjelmaa, jos sillä ei ole riittäviä oikeuksia siihen. (Välimäki 2009, 30–31.)

Toinen tietokoneohjelmin kohdistuva poikkeussäännös löytyy tekijänoikeuslain 19.3 §:stä. Kuten aiemmin on tekijänoikeuden rajoituksia koskevassa jaksossa kerrottu, edelleen levittäminen on mahdollista, kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella kerran luovutettu, esimerkiksi myyty. Tietokoneohjelmien kohdalla edelleen levittäminen ei kuitenkaan ole sallittu lainaamistarkoituksessa. Samassa jaksossa kerrottiin kappaleiden kopioimisesta yksityiseen käyttöön (12 §), mikä ei koske tietokoneohjelmia. Tähän on olemassa poikkeus TekijäL 25 j §:ssä, jonka mukaan sillä, joka on laillisesti hankkinut tietokoneohjelman, saa valmistaa siitä sellaiset kappaleet ja tehdä ohjelmaan muutoksia, jotka ovat tarpeen käytön kannalta. Sopimuksella ei voi rajoittaa varmuuskappaleiden valmistamista. Lähtökohtaisesti teokseen ei saisi tehdä muutoksia (TekijäL 28 §), mutta edellä esitelty säännös on poikkeus tähän. 25 j § koskee myös tietokantoja. TekijäL 25 k

§ sen sijaan mahdollistaa koodin kopioimisen ja sen muodon kääntämisen, mikäli se on välttämätöntä tietokoneohjelmien yhteen toimivuuden kannalta ja tietyt ehdot täyttyvät. (Haarmann 2005, 220–221.)

Taho, jolla on oikeudet tietokoneohjelmistoihin, voi käydä kauppaa niillä joko luovuttamalla tai lisensoimalla oikeudet. Mikäli oikeudet myydään, on kyse kertaluontoisesta luovutuksesta. Oikeuksien luovutuksessa ei ole kyse lisensoinnista, vaikka samaan lopputulokseen päädytään, mikäli oikeudet lisensoidaan yhdelle asiakkaalle yksinoikeutena (aikaisemmin mainittu yksinomaisen osittaisluovutus). Tietokoneohjelman lisensoinnissa on kyse käyttöehtojen sopimisesta. Lisenssisopimuksella tekijänoikeuden haltija antaa rajoitetun käyttöoikeuden luopumatta itse tekijänoikeudesta ohjelmistoon. Ohjelmistolisenssi poikkeavat tavallisista tekijänoikeuslisensoinnista, koska ne sisältävät sopimusehtoja, jotka eivät kuulu immateriaalioikeuksiin. Tällaisia ehtoja ovat muun muassa tekijänoikeusmerkintöjä koskevat ehdot ja ohjelmiston käyttöä rajoittavat ehdot. (Välimäki 2009, 150–152.)

4.2 Tietokannat

Tietokantaa ei ole käsitteenä määritelty laissa, kuten ei myöskään lain esitöissä. Tietokantadirektiivin mukaan tietokannalla kuitenkin tarkoitetaan ”teosten, tietojen tai muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, joka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy”. Se, että tietokantaa ei ole määritelty erikseen kansallisessa laissa, mahdollistaa suojan saamisen tietokannalle, vaikka tietokanta ei täyttäisikään kaikkia direktiivin edellytyksiä. (Haarmann 2005, 287.)

Tietokannan suoja voi määräytyä tekijänoikeuslain kolmen eri pykälän (1 §, 5 § tai 49 § 1 mom.) perusteella. 1 §:n perusteella tietokanta voi saada suojaa alkuperäisenä teoksena, kun se on koottu muusta aineistosta kuin teoksista ja tiedot on järjestelty siten, että se täyttää itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimukset. 5 §:ssä säännellään tietokantaa, joka koostuu muista teoksista (kokoomateos). 49 §:n 1 momentin 2 kohdassa on kyse tietokantadirektiivin vaatimasta sui generis -suojusta eli erityisestä suojusta, joka koituu sekä tekijänoikeussuojaa nauttivan tietokannan kuin sitä vailla olevan tietokannan hyväksi, jos tietokannan sisällön kerääminen, valmistaminen tai esittäminen on vaatinut

huomattavaa investointia. Tietokannoilla on siinä mielessä erityinen suoja 49 §:n mukaisesti, koska ne saavat suojaa, vaikka eivät ylittäisi teoskynnystä. Kyse on lähioikeudesta, joka koituu tietokannan valmistajan hyväksi. Muissa tapauksissa tekijänoikeuslaki ei periaatteessa anna suojaa sillä perusteella, että tuotteen tai työn aikaansaaminen on vaatinut paljon työtä, taitoa, vaivaa, aikaa ja mahdollisesti pääomaakin. (Haarmann 2005, 53, 285.)

Tekijänoikeuslain 12 § 4 momentin mukaisesti tietokoneella luettavassa muodossa olevasta tietokannasta ei saa tehdä kopioita, jotka ovat tietokoneella luettavassa muodossa. Tämä koskee ainoastaan kopioita, jotka ovat tietokoneella luettavassa muodossa, joten paperiset kopiot ovat sallittuja. Kopion saa tehdä tietokoneella luettavaan muotoon, mikäli alkuperäinen tietokanta on jossain muussa kuin tietokoneella luettavassa muodossa. Tietokannan valmistajan oikeutta rajoittaa TekijäL 25 j §:n 4 momentti, jonka mukaan se, jolla on oikeus käyttää tietokantaa, saa valmistaa siitä kappaleita ja tehdä muitakin toimia, jotka ovat tarpeen tietokannan sisältöön pääsyä ja sisällön tavanmukaista käyttöä varten. Tietokannan valmistajan oikeutta on rajattu siten, että 49 §:n 4 momentti estää valmistajaa kasvattamasta yksinoikeuttaan sopimusteitse. Muut tietokantasuojan rajoitukset ilmenevät TekijäL 49 § 3 momentista. Ohjelmistojen kohdalla on käsitelty TekijäL 40 b § ja sama pykälä koskee myös tietokantoja. Siten tietokannan, joka on luotu työsuhteessa, tekijänoikeudet siirtyvät automaattisesti työnantajalle. (Haarmann 2005, 182, 221, 290.)

4.3 Verkkosivut

Yleensä verkkosivut sisältävät tekijänoikeuden tai lähioikeuden suojaamia osia, kuten esimerkiksi kirjallisia teoksia tai valokuvia. Sivun graafinen ilme tai koodi, jolla se on saatu aikaan, eivät kuitenkaan ole suojattuja. Verkkosivujen käsite ei ole kovinkaan tarkka. Väljässä merkityksessä, jossa sitä yleensä käytetään, siihen kuuluu HTML-kielisen dokumentin lisäksi mahdollisesti kuvaa, ääntä tai muuta dataa, tyylimäärittäjiä ja clientside-scriptiä kuten esimerkiksi JavaScript-koodia tai vastaavaa. Serverside-skriptien ei katsota kuuluvan verkkosivustoon. (Korpela 2015.)

Verkkosivujen kohdalla olennaista ei ole kuitenkaan verkkosivun käsite, sillä jos esimerkiksi skripti tai kuva itsenäisesti ylittää teoskynnyksen, sitä käsitellään oikeudellisesti teoksena, vaikka se olisi osa verkkosivujen kokonaisuutta. Esimerkiksi kun verkkosivu

koostuu HTML-dokumentista ja img-tagilla siihen upotetusta valokuvasta, HTML-dokumenttia tarkastellaan kirjallisena teoksena ja valokuvaa valokuvana. Verkkosivuihin voidaan kuitenkin lisäksi soveltaa kokoomateoksiin liittyviä säännöksiä, joista on aikaisemmin mainittu muun muassa ohjelmistojen kohdalla. On selvää, että verkkosivuilla on erilaisia ilmenemismuotoja, koska sitä voidaan tarkastella HTML-kielellä kirjoitettuna koodina tai selaimen esittämänä esityksenä. Tämä esitys voi olla erilainen riippuen siitä millä selaimella, ohjelmalla tai asetuksilla sitä katsotaan. Kyse on kuitenkin koko ajan samasta teoksesta, mutta eri ilmenemismuodoissa. (Korpela 2015.)

Mikäli verkkosivusto tehdään tilaustyönä asiakkaan antamasta aineistosta, on mahdollista, että teosta ei ole syntynyt edes kokoomateoksena. Oikeudet kuviin ja teksteihin säilyvät tahoilla, joille ne kuuluivat ennen verkkosivuston toteutusta. Arvioitaessa, onko teos syntynyt, täytyy ottaa huomioon tekijän oma luova panos. Mikäli omaa luovaa panosta ei ole juuri ollut, ei voida sanoa syntyneen edes kokoomateosta. Jos taas verkkosivusto on laaja ja sitä tehdessä on hyödynnetty muutakin kuin teknistä järjestämistä, on todennäköisempää, että teoskynnys ylittyy. Esimerkiksi tekijänoikeusneuvosto on lausunnoissaan (1995:8 ja 2001:6) todennut, että lehden taittoon kuuluvien elementtien taittamista ei ole katsottu riittäväksi, jotta teoskynnys ylittyisi. Tästä voidaan päätellä, että liian yksinkertainen työ ei ilmennä riittävästi persoonallista luomistyötä. (Korpela 2015.)

Yritykset ja laitokset voivat tehdä verkkosivunsa itse tai tilata ne ulkopuoliselta yritykseltä tai yksityiseltä henkilöltä. Itse tekemisellä tarkoitetaan tässä verkkosivujen teettämistä omilla työntekijöillä. Verkkosivujen kohdalla ei ole erikseen säädetty, että tekijänoikeudet siirtyisivät automaattisesti työsuhteessa kuten ohjelmistojen kohdalla. Tästä syystä oikeuksien siirtymisestä tulee sopia erikseen työsopimuksessa tietyn teoksen kohdalla. Se on siis täysin työnantajan ja työntekijän välinen kysymys. Osa verkkosivuista on kuitenkin mahdollista tulkita tietokoneohjelmiksi tai tietokannoiksi, jolloin sovelletaan TekijäL 40 b §. (Korpela 2015.)

Tilanteessa, jossa verkkosivujen toteuttaminen ostetaan palveluna, tekijänoikeus ei siirry automaattisesti vaan siitä on sovittava erikseen. Ongelmallista on kuitenkin, jos mitään kirjallista sopimusta tekijänoikeuksien siirtymisestä ei tehdä tilauksen yhteydessä, koska silloin on epäselvää, mitä saa esimerkiksi muuttaa. Mikäli nimenomainen sopimus puuttuu, voidaan kuitenkin olettaa ainakin tavanomaisen käyttöoikeuden siirtyneen tilaajalle.

Näin ollen tilaajalla olisi oikeus muuttaa sivuja tavanomaisen päivittämisen näkökulmasta. (Korpela 2015.)

Lähtökohtaisesti muuttaminen on tekijänoikeuslain mukaan kielletty: ” Ellei toisin ole sovittu, ei se, jolle tekijänoikeus on luovutettu, saa muuttaa teosta eikä luovuttaa oikeutta toiselle.” (TekijäL 28 §) On siis hieman epäselvää, miten muuttamiseen tulee suhtautua, koska muuttamistakin on niin monenlaista, pienistä tekstimuutoksista suurempiin rakennemuutoksiin. Toisin sanoen oikeuksien siirtymisestä olisi todella tärkeää sopia erikseen. (Korpela 2015.)

Internetissä linkittämisellä on keskeinen asema, mutta linkittämisen tekijänoikeudellinen asema on hieman epäselvä. Yksinkertaista vastausta ei ole, koska linkittämistapoja on monia. Kyse voi olla esimerkiksi hyper- eli tekstilinkistä, syvälinkistä tai kehyslinkistä. Tekijänoikeusneuvosto on lausunnossaan 2001:8 ottanut kantaa artikkeleiden linkittämiseen. Lausunnossa on katsottu, että linkin asettamisella kyseisessä tapauksessa on teos saatettu yleisön saataviin TekijäL 2 §:n 3 momentin mukaisesti. Tekijänoikeusneuvosto on pitänyt kuitenkin mahdollisena, että kyseistä 2 §:n 3 momenttia voitaisiin tulkita toisin, jolloin linkkien asettaminen ei olisi yleisön saataviin saattamista. Tärkeää on huomata, että kyseinen lausunto on ajalta ennen tekijänoikeuslain uudistusta vuodelta 2005. (Haarmann 2005, 124–125.)

Tekijänoikeuslakia uudistettaessa vuodelle 2005 hallitus on esityksessä eduskunnalle (HE 28/2004) todennut, että linkitystä selventäviä säännöksiä ei ole ehdotettu otettavaksi lakiin. Linkitys tulee siten arvioida tapauskohtaisesti ja arvioida sen oikeudellista luonnetta sekä tekijänoikeudellista merkitystä. Hallituksen mukaan linkittämisen kehitystä on seurattava ja mahdollisesti mietittävä erityisten säännösten säätämistä. (Haarmann 2005, 124.)

4.4 Pelit

Peleillä tarkoitan tässä yhteydessä tietokone- ja konsolipelejä tai vastaavia sähköisessä muodossa olevia pelejä. Pelien voidaan ajatella olevan yhteenliitettviä teoksia, sillä ne sisältävät useita osia eli itsenäisiä teoksia. Peleissä yksi osa on tietokoneohjelma, mutta pelejä voidaan kuitenkin kokonaisuudessaan arvioida muuna teostyyppinä. Peleissä koodi

saa suojaa tietokoneohjelmana, grafiikka erilaisina kuvateoksina ja äännet sekä musiikki sävelteoksina. Ohjelmoija, graafikko ja muusikko ovat yhteenliitetyn teoksen rinnakkaisia oikeudenhaltijoita. (Välimäki 2009, 30.) Voisi siis kuvitella, että peleihin soveltuvat samat säännökset kuin tietokoneohjelmiin, mutta näin ei kuitenkaan ole. Koodin osalta voidaan kuitenkin paljolti noudattaa samoja säännöksiä, jotka on mainittu ohjelmistojen yhteydessä.

Tekijänoikeusneuvosto on lausunnossaan 2015:8 ilmaissut seuraavasti: ”Konsolipelit ovat yhteenliitettynä teoksina tekijänoikeuslain suojaamia audiovisuaalisia multimedia-tuotteita, joihin sisältyvän ohjelmiston tarkoituksena on ohjata pelien toimintaa.” Pelien katsotaan siten olevan audiovisuaalisia multimediatuotteita ja tämä määrittely jossain määrin edesauttaa niiden tekijänoikeudellista arviointia, koska niihin eivät päde samat säännöt kuin tietokoneohjelmiin. Aikaisemmin jaksossa 3.4 on kerrottu tekijänoikeuden rajoituksista. Sen jälkeen, kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella luovutettu eteenpäin, ei tekijä voi vaikuttaa sen edelleen levittämiseen (TekijäL 19.1 §). Tietokoneohjelmien kohdalla tästä on kuitenkin poikkeus, että tietokoneohjelmia ei saa luovuttaa edelleen lainaamalla. (TekijäL 19.3 §) Ennen Tekijänoikeusneuvoston lausuntoa peleihin on sovellettu muun muassa tätä samaista säännöstä, koska pelien on katsottu olevan tietokoneohjelmia. Aikaisempi käytäntö on vaikuttanut siten, että esimerkiksi kirjastojen on tullut erikseen hankkia lainauslupa, jotta se on voinut lainata pelejä. Kaikki yritykset eivät ole myöntäneet lainauslupia lainkaan tai toisaalta lainauslupien hankkiminen on saattanut maksaa enemmän kuin kaupasta ostettuna. Tekijänoikeusneuvoston lausunnon jälkeen lainaaminen on mahdollista ilman lainauslupia. (TN 2015:8.)

Se, että pelejä ei katsota tietokoneohjelmiksi, vaikuttaa myös tekijänoikeuslain 40 b § soveltamiseen, koska sen mukaan työsuhteessa tehdyn tietokoneohjelman tekijänoikeudet ovat siirtyneet automaattisesti työnantajalle. Nyt kun pelit eivät ole tietokoneohjelmia, niiden tekijänoikeudet eivät siirry automaattisesti työnantajalle, joten niistä tulee tehdä erikseen sopimukset. On mahdollista, että tuomioistuimet tulkitsevat lakia toisin, koska ohjelmoijien tuottaessa koodia peleihin, on kyse tietokoneohjelmasta, jonka tekijänoikeudet siirtyvät automaattisesti samoin kuin grafiikoiden, äänten ym. Toisaalta on mahdollista, että tuotosta pidetään heti pelinä eikä tietokoneohjelmana. Tekijänoikeusneuvoston lausunto on vielä melko tuore, joten on epäselvää, miten se tulee vaikuttamaan lain soveltamiseen.

Aiemmin on mainittu tekijänoikeuden rajoitusten yhteydessä oikeus kappaleiden edelleen luovuttamiseen, kun kappale on kerran luovutettu tekijän suostumuksella. Tämä rajoitus ei koske sähköisessä muodossa olevia teoksia. Nykypäivänä monet pelit löytyvät sähköisessä muodossa erilaisista palveluista, kuten Steam tai Electronic Arts Origin. Tällaisista palveluista ostettuja pelejä ei saa luovuttaa edelleen tai lainata eteenpäin muille.

Eräs mielenkiintoinen näkökulma pelien tekijänoikeuksiin on pelivideoiden tekeminen ja pelien streemaus. Streemaus katsotaan välittämiseksi, joka kuuluu tekijän yksinoikeuden piiriin (TekijäL 2 § 3 mom.). Erilaisia streemauspalveluita löytyy paljon, joten yleisiin streemaukseen liittyviin asioihin tässä opinnäytetyössä käytetään esimerkkinä Streamia-palvelua. Streemaaja on vastuussa materiaalista, jota jakaa eteenpäin Internetissä. Streemauspalvelun käyttöehdot tulee lukea tarkasti ja myös noudattaa niitä. Esimerkiksi Streamia-palvelu sallii kaiken hyvän maun mukaisen ja laillisen sisällön striimeissä. Tekijänoikeuden alaisen musiikin soittamista kannattaa erityisesti välttää striimeissä. Streemauksessa ei saa myöskään käyttää tekijänoikeuden alaisia pelejä, mikäli streemaaja ei omista niitä itse. (Streamia.fi 2015.)

Käytännössä pelejä kuvatessa tulee kuvattua ja äänitettyä erilaisia tekijänoikeuden alaisia elementtejä, kuten esimerkiksi musiikkia ja grafiikoita. Kyseisten elementtien tekijänoikeudet voivat kuulua eri tahoille ja kaikilta oikeudenhaltijoilta tulisi olla lupa kuvatun materiaalin julkaisemiseen. On mahdollista, että tekijä on luopunut tekijänoikeuksistaan kokonaisuudessaan (lukuun ottamatta moraalisia oikeuksia, joista ei voi luopua edes sopimuksin) ja näin ollen teosta, tässä tapauksessa peliä, voi hyödyntää vapaasti muun muassa videoiden tekemiseen. Toisena vaihtoehtona tekijänoikeus on voitu lisensoida (esimerkiksi Creative Commons), jolloin teoksen hyödyntäminen edellyttää lisenssiehtojen noudattamista. Vaikka teoksen hyödyntäminen ei olisikaan tekijänoikeudellisesti sallittua, on mahdollista, ettei tekijä puutu lainkaan laittomaan käyttöön. Tähän puuttumattomuuteen ei kannata kuitenkaan luottaa vahvasti, koska oikeudettomasta hyödyntämisestä voi tulla erittäin suuri lasku.

Pelifirmat eivät ilmeisesti juurikaan puutu pelivideoiden tekemiseen, sillä ne ovat ilmaista mainosta kyseisistä peleistä ja pelifirmoista. Suomalaisten pelifirmojen Rovion ja Remedy verkkosivuilta on löydettävissä niiden positiivinen suhtautuminen pelivideoiden tekemiseen. Remedy ilmaisee asian lyhyesti, että pelivideoiden tekeminen sen peleistä on

sallittua, kunhan ei videoilla ota osaa ansiotoimintaan. Roviolla on hieman pidempi vastaus, jonka sanoma on kuitenkin sama. Videoiden tekeminen on Rovion peleistä sallittua, kunhan noudattaa tiettyä ohjenuoraa, jonka mukaa kaupallinen hyötyminen ei ole sallittua, mutta mainoksien lisääminen on sallittua esimerkiksi YouTubessa, kunhan käy selväksi, että kyseiset mainostajat eivät liity Rovioon. Materiaalin tulee olla myös hyväntaivanmukaista. Molemmat tahot kehottavat välttämään kolmannen osapuolen tekijänoikeudellisen musiikin käyttämistä videoiden yhteydessä, koska sellaiset videot tulevat helposti estetyiksi. (Remedy 2015 & Rovio 2015.)

4.5 Muiden oikeuksien vaikutus tekijänoikeuteen

Liikesalaisuuden perussääntö löytyy laista sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnasta (SopMenL), jonka 4.1 §:n mukaan: ”Kukaan ei saa oikeudettomasti hankkia tai yrittää hankkia tietoa liikesalaisuudesta eikä käyttää tai ilmaista näin hankkimaansa tietoa.” Kaikki tieto ei ole liikesalaisuuden piiriin kuuluvaa, vaan tiedolla tulee olla taloudellista arvoa, ja se on tosiasiallisesti pidettävä salassa. Tiedon pitää olla yksilöity, eikä se saa olla yleisesti tunnettu tai itsestään selvä alan ammattilaisille. Näin ollen esimerkiksi ohjelmointitaito pelkästään ei ole liikesalaisuus. Tiedon on oltava konkretisoitavissa esimerkiksi paperilla. (Välimäki 2009, 118.)

Liikesalaisuus koskee myös yrityksen työntekijöitä niin kauan kun he työskentelevät yrityksessä, jota liikesalaisuuden suoja koskee (SopMenL 4.2 §). Rikoslaisissa säädetään, että suoja jatkuu kaksi vuotta vielä työsuhteen päättymisen jälkeen (RL 30:5). Salassapidosta voidaan sopia jonkun muun sopimuksen salassapitolausekkeessa tai voidaan erikseen tehdä nimenomainen salassapitosopimus.

Tietokoneohjelmaan on mahdollista sisältyä erilaisia liikesalaisuuksia, kuten esimerkiksi ohjelmien suunnitteluaineistot, kaaviot ja piirustukset voivat olla liikesalaisuuden alaisia. Myös ohjelmakoodia voidaan pitää liikesalaisuutena, jos sitä ei yleisesti jaella. Ohjelmisto voi olla myös välillisesti liikesalaisuudella suojattu, jos siihen on todisteellisesti tallennettu salattavaa tietoa esimerkiksi kululaskentaa, hinnoittelua tai palkkoja. Tämän tyyppinen suoja toimii projekteissa ja räätälöidyissä ohjelmissa, joissa on yksilöllisen ja luottamuksellisen sopimussuhde. (Välimäki 2009, 119.)

Liikesalaisuus ei estä esimerkiksi tietokoneohjelman käänteismallinnusta (eli tietokoneohjelman toiminnallisuuden selvittämistä) tai tilannetta, jossa liikesalaisuuden alainen tieto on jostain syystä kaikkien saatavilla vaikka Internetissä. Myös perustuslain suojaama sananvapaus saattaa vaikuttaa liikesalaisuuden sisältöön erityistilanteissa. Kokonaisuudessaan liikesalaisuus on tekijänoikeutta täydentävä suojamuoto, sillä se suojaa sellaistaakin tietoa, mikä ei kuulu tekijänoikeuden suojan piiriin. (Välimäki 2009, 117–120.)

Tavaramerkkiä voidaan käyttää täydentävänä suojamuotona, koska sen tavoitteena on saada oma tuote erotettumaan kilpailijoista ja yrityksen imagon kehittäminen. Tavaramerkki ei ole välttämätön tietokoneohjelmistolle tai peleille. Kuten aikaisemmin jaksossa 2.3 on kerrottu, yksinoikeus tavaramerkkiin saadaan rekisteröimällä tai vakiinnuttamalla se. Suojattuja voivat olla esimerkiksi ohjelmistoyrityksen, ohjelmistotuotteen tai tuoteperheen nimi tai visuaaliset tunnusmerkit. Tärkeintä on, että merkki on muista erottuva, ettei sekoittamisvaaraa ole. (Välimäki 2009, 121.)

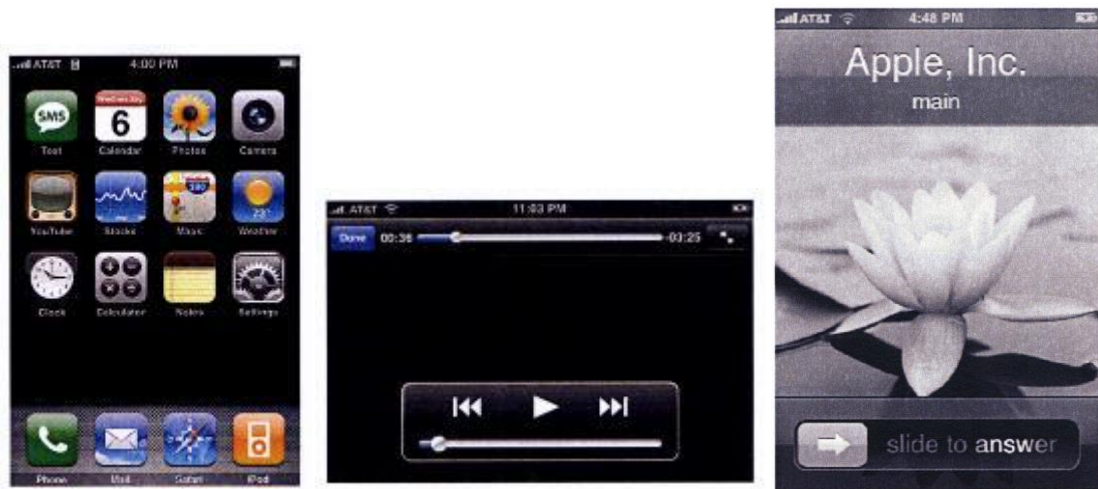
Tavaramerkkioikeuteen on käyttäjien suojaksi ja kilpailun toimivuuden vuoksi määritelty erityisiä rajoitteita. Tietokoneohjelmien kannalta keskeisin rajoitus tai käyttäjän oikeus on viitata toiseen tavaramerkkiin yhteensopivuuden ilmaisemiseksi. Markkinoitaessa tuotetta on ilmaistava, että tuote toimii esimerkiksi vain Windowsissa tai tarvitsee toimiakseen jonkin lisäosan. Toiseen tavaramerkkiin saa näin ollen viitata, kunhan se noudattaa hyvää liiketapaa. Peleissä viittaaminen on mahdollista, jos esimerkiksi pelin virtuaali maailmasta halutaan mahdollisimman realistinen. Tietyvästi autonvalmistajat lisensoivat tavaramerkkejään autopeleihin ja urheilujoukkueet urheilupeleihin. (Välimäki 2009, 123.)

Tavaramerkkioikeus voisi käytännössä koskea myös käyttöliittymiä. Merkitystä ei olisi niinkään tuotteen funktionaalisella toiminnalla vaan kilpailijoista erottuvuudella. On kuitenkin otettava huomioon, että tavaramerkkioikeudella suojan toteuttaminen ei ole yksinkertaista eikä myöskään ilmaista. Vakiinnuttaminen olisi ilmaista, mutta ainakaan tietotekniikka-alalla se ei ole toimiva ratkaisu käyttöliittymien nopean kehittymisen vuoksi. Toisaalta tavaramerkkihakemuksia tulisi uusia sitä mukaan, kun käyttöliittymää uudistetaan ja jokainen hakemus maksaa erikseen. Tästä syystä onkin parempi luottaa, että tekijänoikeus syntyy käyttöliittymälle kuvateoksena. Toisena vaihtoehtona on syytä harkita mallioikeutta.

Mallioikeus on uusin tapa tietokoneohjelmien käyttöliittymien ja ikonien ulkoasun suojaamiselle. Patentti- ja rekisterihallituksessa (PRH) kuten myös Euroopan harmonisointivirastossa on mahdollista rekisteröidä malleja luokassa ”screen displays and icons”. Suuret ohjelmistoyritykset ovat rekisteröineet malleina esimerkiksi käyttöliittymien osia ja yleisesti käytettyjä ikoneita. Seuraavat kuvat (kuva 1 ja kuva 2) ovat esimerkkejä mallisuojusta ja ne on otettu harmonisointiviraston tietokannasta.

Kuva 1. Microsoftin rekisteröimät mallit nro 000329560-0001 ja 000329560-0006.

Kuva 2. Applen rekisteröimät mallit nro 000748694-0003, 000748694-0034 ja 000967427-0041.

Mallioikeus tavallaan yhdistelee muita immateriaalioikeuksia, muistuttaen eniten tavaramerkkioikeutta. EU:n komissio on erityisesti ilmaissut, ettei mallisuojan ole tarkoitus mennä päällekkäin tietokoneohjelmien koodiin kohdistuvan tekijänoikeuden kanssa. Mallioikeuden suojan vahvuus on hieman epäselvä. Lähtökohdaksi tietokoneohjelmien

käyttöliittymien kohdalla voidaan ottaa, että harvoin voi väittää, että ulkoasu tulee suunnitella juuri tietyllä tavalla käyttötarkoituksesta johtuen, joten suojaa voidaan tällöin pitää vahvana. (Välimäki 2009, 128.)

Mallioikeudella ei pitäisi saada monopolia yleiseen käyttöliittymään, eikä joihinkin yksinkertaisiin käyttöliittymäratkaisuihin (lyhyet valikkorakenteet, ikonien sijoittelu). Kilpailijan rekisteröityä käyttöliittymää ei kuitenkaan saa täysin kopioida, vaan se tulee piirtää uudelleen ja muuttaa jotakin, esimerkiksi ikonien sijoittelua. Mallisuoja on uusi suojaamuoto tietokoneohjelmien kohdalla ja sen vuoksi sen käytännön merkitys on vielä epäselvä. (Välimäki 2009, 128–129.)

Hyödyllisyysmallioikeus on, kuten aiemmin todettu, suomalainen erikoisuus immateriaalioikeuksien piirissä. Ohjelmistojen kohdalla hyödyllisyysmalli periaatteessa toimii, vaikka myös hyödyllisyysmallilaisissa kuten patenttilaisissa on tietokoneohjelmat poissulkeva muotoilu. Rajoitukset on kuitenkin mahdollista kiertää helposti. (Välimäki 2009, 130.) Ongelmia hyödyllisyysmallioikeuden käyttämiseen tulee siinä, että Euroopassa ei ole yhdenmukaistettua lainsäädäntöä. Hyödyllisyysmallioikeus puuttuu myös useista muista maista.

5 POHDINTA

Teknologia kehittyy nopeasti, kun taas lainsäädännön muuttaminen samassa tahdissa on täysi mahdottomuus. Useisiin materiaaleihin tutustuessani huomasin, että lainsäädäntöä on pyritty muuttamaan teknologian ehdoin. Esimerkiksi aikaisemmin tekijänoikeuslaissa oli yleisön saataviin saattaminen jaettu kolmeen erilaiseen tapaan, mutta teknologian kehittyessä tapoja on nykyisin neljä. Teknologian ja lainsäädännön eroavaisuus on huomattavissa myös lähteiden kannalta, kun teknologian osalta kymmenen vuotta vanha lähde voi olla täysin vanhentunut, lainsäädännössä sen sijaan voi olla vanhempiakin päteviä lähteitä.

Erityisen mielenkiintoista opinnäytetyön kannalta oli tutustua tekijänoikeusneuvoston lausuntoihin, joista löytyi myös tuore lausunto koskien pelien asemaa. On mielenkiintoista nähdä, mihin pelien asema kehittyy tulevaisuudessa kyseisen lausunnon perusteella. Pelien tekijänoikeudelliseen asemaan olisi mielenkiintoista tutustua entistäkin tarkemmin ja tutkia muuan muassa eri pelifirmojen suhtautumista pelivideoihin. Tässä opinnäytetyössä ei ollut mahdollisuutta tutustua tarkemmin lisensointiin tai tekijänoikeuden loukkauksiin, joten niihin olisi myös mielenkiintoista tutustua tarkemmin.

Tämä opinnäytetyö antaa hyvän johdatuksen tekijänoikeuksiin ja koska sen tarkoituksena on toimia tarvittaessa itseopiskelumateriaalina, löytyy liitteenä (liite 1) opinnäytetyön sisällöstä kysymyksiä, joilla lukija voi testata osaamistaan. Vastauksia ei ole erikseen, mutta kaikki ne ovat helposti löydettävissä tekstistä.

LÄHTEET

Antipiracy.fi [www-dokumentti]. Luettu 29.10.2015. <http://antipiracy.fi/>

Creative Commons [www-dokumentti]. Luettu 29.10.2015. <http://creativecommons.fi/>

Euroopan harmonisointivirasto [www-dokumentti]. Luettu 21.10.2015. <https://oami.europa.eu/>

Haarmann, P-L. 2005. Tekijänoikeus ja lähioikeudet. Helsinki: Talentum.

Haarmann, P-L. 2012. Immateriaalioikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.

Harenko, K. 2006. Tekijänoikeus. Helsinki: WSOYpro.

Kopiosto-verkkosivut [www-dokumentti]. Luettu 29.10.2015. <http://www.kopiosto.fi/>

Korpela, J. 2015. Tekijänoikeus: vastauksia usein esitettyihin kysymyksiin. [www-dokumentti]. Luettu 8.5.2015. <http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/tekoik/>

Välimäki, M. 2009. Oikeudet tietokoneohjelmistoihin ja niiden lisensointi. Helsinki: Talentum.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Tekijänoikeusneuvoston lausunnot [www-dokumentti] Luettu 28.12.2015. http://www.minedu.fi/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusneuvosto/tekijaenoikeusneuvoston_lausunnot/

Remedy [www-dokumentti]. Luettu 12.12.2015. <http://remedygames.com/extra/faq/>

Rovio [www-dokumentti]. Luettu 12.12.2015. <https://support.rovio.com/hc/en-us/sections/200655613-Common-Questions>

Sorvari, K. 2007. Tekijänoikeuden loukkaus. Helsinki: WSOYpro.

Streamia-verkkosivut [www-dokumentti]. Luettu 11.12.2015. <http://streamia.fi/>

Lainsäädäntö

Laki hyödyllisyysmallioikeudesta 10.5.1991/800

Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa

Laki yksinoikeudesta integroidun piirin piirimalliin 11.1.1991/32

Mallioikeuslaki 12.3.1971/221

Patenttilaki 15.12.1967/550

Rikoslaki 19.12.1889/39

Tavaramerkkilaki 10.1.196/7

Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404

Tietoyhteiskuntakaari 7.11.2014/917

Toiminimilaki 2.2.2979/128

Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412

Verkkotunnuslaki 13.3.2003/228

LIITTEET

Liite 1. Kysymyksiä opinnäytetyöstä ICT-alan tekijänoikeudet

1. Mitä tarkoitetaan immateriaalioikeudella?
2. Mitä muita immateriaalioikeuksia on kuin tekijänoikeus?
3. Määrittele seuraavat käsitteet: teos, tekijä, teoskynnys, moraaliset ja taloudelliset oikeudet sekä teoksen levittäminen ja levittäminen.
4. Kuinka pitkä on tekijänoikeuden suoja-aika? Jos tekijä kuolee 2.9.2020, milloin suoja-aika päättyy. Mikä on tilanne, jos tekijä kuoleekin 1.1.2021? Mistä suoja-aika lasketaan, jos tekijöitä on useampi?
5. Millä eri tavoin tekijänoikeus voi siirtyä?
6. Tekijänoikeusneuvoston lausunnon 2015:8 mukaan pelit ovat audiovisuaalisia multimediatuotteita. Miten tämä vaikuttaa pelien tekijänoikeudelliseen asemaan?
7. Millaiset tekijänoikeudelliset poikkeukset koskevat ohjelmistoja?
8. Mitä tarkoitetaan tekijänoikeuden loukkauksella?
9. Mitä eroa on tekijänoikeusrikkomuksella ja -rikoksella?
10. Määrittele kokoomateos ja yhteenliitetty teos

